GENERALINIO ADVOKATO
GIOVANNI PITRUZZELLA IŠVADA,
pateikta 2020 m. kovo 5 d.[1]

Byla C-212/19

Ministre de l'Agriculture et de l'Alimentation
prieš
Compagnie des pêches de Saint-Malo

(*Conseil d'État* (Prancūzija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Valstybės pagalba – Neteisėtos pagalbos susigrąžinimas – Sprendimas 2005/239/EB – Akvakultūros produktų gamintojai ir žvejai – Socialinio draudimo įmoka – Skirtumas tarp darbdavio ir darbuotojo socialinio draudimo įmokų – Skolininko, privalančio grąžinti pagalbą, nustatymas – Įmonės darbuotojų vykdomas grąžinimas“

1. Prašymu priimti prejudicinį sprendimą *Conseil d'État* (Prancūzija) Teisingumo Teismo prašo, pirma, išaiškinti 2004 m. liepos 14 d. Europos Komisijos sprendimą 2005/239/EB dėl tam tikrų pagalbos priemonių, kurias Prancūzija įgyvendino akvakultūros produktų gamintojams ir žvejams[2] (toliau – ginčijamas sprendimas), ir, antra, patikslinti Prancūzijos Respublikai tenkančių įpareigojimų susigrąžinti pagalbą apimtį vykdant šį sprendimą.

2. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant *ministre de l'Agriculture et de l'Alimentation* (Žemės ūkio ir maisto ministras; toliau – ministras) kasacinį skundą dėl Nanto (Prancūzija) administracinio teismo sprendimo, kuriuo paliktas nepakeistas *directeur régional des finances publiques de Bretagne* (Bretanės viešųjų finansų generalinis direktorius) sprendimas panaikinti bendrovei *Compagnie des pêches de Saint-Malo* (toliau – *Compagnie*) skirtą reikalavimą grąžinti pagalbą, siekiant išieškoti tam tikrą pinigų sumą ir susigrąžinti valstybės pagalbą, šiai bendrovei suteiktą taikant nacionalines priemones, dėl kurių priimtas ginčijamas sprendimas.

I. Pagrindinės bylos aplinkybės

3. 2000 m. birželio 21 d. raštu Prancūzijos Respublika pranešė Europos Komisijai apie kompensacines priemones, skirtas žvejams ir akvakultūros produktų gamintojams, patyrusiems nuostolių, pirma, dėl taršos naftos produktais, 1999 m. gruodžio 12 d. Gaskonijos įlankoje nuskendus tanklaiviui „Erika“, ir, antra, dėl 1999 m. gruodžio 27 ir 28 d. kilusios labai smarkios audros[3]. Šios priemonės buvo, pirma, išskirtinės pagalbos schema, patvirtinta 2000 m. vasario 2 d. aplinkraščiu, skirta padėti žvejams ir akvakultūros produktų gamintojams šešiuose Vakarų Prancūzijos departamentuose (Finistere, Morbihane, Antlanto Luaroje, Vandėjoje, Pajūrio Šarantoje ir Žirondoje), patyrusiems nuostolių dėl

1 Originalo kalba: prancūzų.

2 OL L 74, 2005, p. 49.

3 Šios priemonės buvo įgyvendintos Komisijai neįvertinus jų suderinamumo su bendrąja rinka, todėl jos įregistruotos pagalbos, apie kurią nepranešta, registre (žr. ginčijamo sprendimo 1 konstatuojamąją dalį).

minėtų įvykių, ir, antra, socialinio draudimo mokesčio sumažinimas 50%: akvakultūros produktų gamintojams – trims mėnesiams, o žvejams – šešiems mėnesiams; tai buvo nuspręsta dviem naujais 2000 m. balandžio 15 d. ir liepos 13 d. aplinkraščiais. Antroji priemonė buvo taikoma ir Prancūzijos metropolijoje, ir užjūrio departamentuose.

4. Daugumą 2000 m. vasario 2 d. aplinkraščiu priimtų priemonių Komisija pripažino suderinamomis su bendrąja rinka [4]. Tačiau sprendimu, apie kurį Prancūzijos Respublikai pranešta 2001 m. gruodžio 11 d., Komisija pradėjo EB sutarties 88 straipsnio 2 dalyje numatytą procedūrą dėl likusių priemonių, be kita ko, dėl žvejams skirtos „papildomos priemonės sumažinti socialinio draudimo mokestį [įmokas]“, taikytos laikotarpiu nuo 2000 m. balandžio 15 d. iki spalio 15 d. [5].

5. Šis sumažinimas buvo skirtas „tiek darbdavio, tiek darbuotojo įmokoms“ [6], pervedamoms į *Établissement national des invalides de la marine* (Valstybinę jūrų laivyno invalidų bendrovę) (ENIM) [7]. Dėl sumažinimo tvarkos ginčijamo spendimo 20 konstatuojamojoje dalyje Komisija nurodo, kad „tiek darbdaviams, tiek darbuotojams, mokantiems į ENIM kasą, socialinio draudimo įmokos buvo sumažintos 50%. Tačiau ypatingais atvejais, kai laivuose darbo užmokestis buvo skaičiuojamas ne pagal sugautą laimikį, darbdavio sumokama socialinio draudimo įmoka buvo sumažinta 75%. Prancūzijos nuomone, šį normos skirtumą galima paaiškinti tuo, kad kai darbo užmokestis skaičiuojamas pagal sugautą laimikį ir atsižvelgiant į sunkumus, su kuriais susiduriama žvejojant, laivo įgula finansiškai labai priklauso nuo laivyno, ypač jei sumažėja apyvarta, tuo tarpu pramoniniai laivynai, kuriuose tokio darbo užmokesčio nėra, prisiima didžiąją dalį atsakomybės už ekonominius sunkumus“.

6. Žvejams taikyta socialinio draudimo įmokų sumažinimo priemonė kartu su kitomis papildomomis priemonėmis buvo skirta pirmiausia siekiant atsižvelgti į žuvininkystės sektoriaus įmonių nuostolius, patirtus dėl pablogėjusios padėties rinkoje [8]. Prancūzijos institucijų teigimu, iš tiesų buvo pastebėtas bendras jūros produktų sumažėjimas rinkoje, taip pat nuolatinis jų paklausos mažėjimas, nes vartotojai sunerimo dėl naftos produktų taršos daromo poveikio sveikatai [9]. Vis dėlto, Komisijos teigimu, Prancūzijos Respublikos pateiktai informacijai prieštaravo kita jos turima iš oficialių šaltinių gauta informacija [10]. Atsižvelgusi į tą informaciją Komisija konstatavo, kad kyla rimtų abejonių, ar ši priemonė, turinti pagalbos veiklai pobūdį, neprieštarauja bendrajai rinkai.

7. Per formalią tyrimo procedūrą šios abejonės neišsisklaidė. Išsamiai ištyrusi padėtį žuvininkystės produktų rinkoje pirmąjį 2000 m. ketvirtį [11] Komisija ginčijamo sprendimo 98 konstatuojamojoje dalyje iš tiesų padarė išvadą, kad, remiantis įvairiais turimais duomenimis, „socialinio draudimo mokesčio [įmokų] sumažinimas žvejams nuo balandžio 15 d. iki spalio 15 d. pagal [EB] [s]utarties 87 straipsnio 2 dalies b punktą negali būti laikomas suderintu su bendrąja rinka“. To sprendimo 99 konstatuojamojoje dalyje ji nusprendė: „kadangi ši pagalba veiklai buvo suteikta visoms žuvininkystės įmonėms, nereikalaujant jokių įsipareigojimų, ši pagalbos priemonė pagal 1997 m. gairių [12] 1.2 punkto ketvirtosios pastraipos trečiąją įtrauką prieštarauja bendrajai rinkai“.

4 Žvejams skirtos priemonės apėmė pagalbą laivams ir per audrą prarastai ar sugadintai žvejybos įrangai pataisyti, išankstines Tarptautinio taršos nafta kompensavimo fondo (FIPOL) išmokas ir pagalbą pajamų, prarastų dėl audros padarytų nuostolių, atlyginimui (žr. ginčijamo sprendimo 5 konstatuojamąją dalį).

5 Žr. sprendimą pradėti oficialią tyrimo procedūrą (pagalba C 91/2001, kompensacijos akvakultūros produktų gamintojams ir žvejams, patyrusiems žalos dėl vandenyno taršos nafta ir audros (1999 m. gruodis)), pakartotą kvietime teikti pastabas pagal EB sutarties 88 straipsnio 2 dalį, ir 1999 m. kovo 22 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 659/1999, nustatančio išsamias EB sutarties 88 straipsnio taikymo taisykles, 6 straipsnį (OL C 39, 2002, p. 6, 1 punktas; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 1 t., p. 339). Komisija pastabų negavo (žr. ginčijamo sprendimo 3 konstatuojamąją dalį).

6 Žr. ginčijamo sprendimo 18 konstatuojamąją dalį.

7 ENIM yra valstybės įmonė.

8 Žr. ginčijamo sprendimo 12 konstatuojamąją dalį.

9 Žr. ginčijamo sprendimo 38 konstatuojamąją dalį.

10 Žr. ginčijamo sprendimo 39 konstatuojamąją dalį.

11 Žr. ginčijamo sprendimo 84–97 konstatuojamąsias dalis.

12 Valstybės pagalbos žvejybos ir akvakultūros sektoriui tikrinimo gairės (OL C 100, 1997, p. 12).

8. Taigi ginčijamo sprendimo 3 straipsnyje pripažinta, kad „Prancūzijos įgyvendinta pagalbos priemonė, žvejams sumažinanti socialinio draudimo mokestį [įmokas] 2000 m. balandžio 15 d.–spalio 15 d. laikotarpiu, prieštarauja bendrajai rinkai“. Minėto sprendimo 4 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad „Prancūzija imasi visų priemonių, būtinų, kad <…> 3 straipsn[yje] minėta neteisėtai suteikta pagalba būtų išieškota [susigrąžinta] iš gavėjo“. Jo 2 dalyje nurodyta, kad „pagalba išieškoma [susigrąžinama] nedelsiant ir taikant pagal nacionalinę teisę nustatytas procedūras, jeigu jos leidžia nedelsiant ir veiksmingai įvykdyti šį sprendimą. Pagalba, kurią reikia išieškoti [susigrąžinti], sudaro palūkanos mokamos nuo pagalbos išmokėjimo gavėjui dienos iki jos išieškojimo [susigrąžinimo] dienos <…>“

9. Ginčijamas sprendimas nebuvo apskųstas Bendrajame Teisme.

10. 2009 m. gruodžio 23 d., kelis kartus paraginusi Prancūzijos Respubliką įvykdyti ginčijamą sprendimą, Komisija pareiškė ieškinį dėl įsipareigojimų neįvykdymo, kaip tai suprantama pagal SESV 108 straipsnio 2 dalį. 2011 m. spalio 20 d. sprendime byloje *Komisija / Prancūzija* [13] (toliau – Sprendimas *Komisija / Prancūzija*) Teisingumo Teismas konstatavo, kad „per nustatytą terminą neįvykdžiusi [ginčijamo] sprendimo <…> ir nesusigrąžinusi iš gavėjų pagalbos, kuri minėto sprendimo <…> 3 straipsn[yje] pripažinta neteisėta ir nesuderinama su bendrąja rinka, Prancūzijos Respublika neįvykdė įsipareigojimų pagal SESV 288 straipsnio ketvirtą pastraipą ir minėto sprendimo 4 straipsnį [14]“. To sprendimo 42 ir 43 punktuose Teisingumo Teismas atmetė Prancūzijos Respublikos argumentą, kad sumos, atitinkančios darbuotojų įmokų, kurias įmonės moka kompetentingoms įstaigoms už darbuotojus, sumažinimą, neturėtų būti grąžintos. To sprendimo 42 punkte jis konstatavo, kad „šis argumentas iš tiesų pateiktas siekiant užginčyti [ginčijamame] sprendime Komisijos pateiktą vertinimą, kad darbdavių ir darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimas yra valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį“. Taip pat 43 punkte, remdamasis suformuota jurisprudencija, jis nusprendė, kad „ieškinyje dėl sprendimo dėl valstybės pagalbos, kurio valstybė narė, kuriai jis skirtas, neskundė Teisingumo Teisme, neįvykdymo ta valstybė narė neturi pagrindo ginčyti to sprendimo teisėtumo [15]“.

II. Pagrindinė byla ir procesas Teisingumo Teisme

11. 2013 m. vasario 22 d. *Compagnie* buvo pateiktas reikalavimas grąžinti 84 550,08 euro – tai atitinka sumą, kuria nuo 2000 m. balandžio 15 d. iki liepos 15 d. buvo sumažintos darbuotojų socialinio draudimo įmokos su palūkanomis už praleistą terminą. 2015 m. birželio 25 d. Sprendimu Reno administracinis teismas (Prancūzija) panaikino šį reikalavimą. 2017 m. balandžio 14 d. Sprendimu Nanto apeliacinis administracinis teismas atmetė *ministre de l'Environnement, de l'Énergie et de la Mer* (Aplinkos, energetikos ir jūrų ministras) apeliacinį skundą dėl šio sprendimo.

12. Ministras dėl šio sprendimo pateikė kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme; jame, be kita ko, tvirtino, kad apeliacinis teismas, viena vertus, padarė teisės klaidą, kai nusprendė, kad darbuotojų socialinio draudimo įmokų lengvatos nesuteikė naudos žuvininkystės įmonėms, nors Komisija jas kvalifikavo kaip valstybės pagalbą, ir, kita vertus, iškraipė jam pateiktą bylos medžiagą, nes nusprendė, kad iš parengtinio tyrimo matyti, jog dėl darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimo automatiškai padidėjo darbuotojams mokama grynojo darbo užmokesčio suma.

13 C-549/09, nepaskelbtas Rink., EU:C:2011:672.

14 Žr. Sprendimo *Komisija / Prancūzija* rezoliucinės dalies 1 punktą.

15 Sprendimo *Komisija / Prancūzija* 43 punkte daroma nuoroda į 2005 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Komisija / Graikija* (C-415/03, EU:C:2005:287, 38 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

13. *Conseil d'État*, pirma, panaikino Nanto apeliacinio administracinio teismo sprendimą, nes šis neišnagrinėjo panaikinimo pagrindo, grindžiamo tuo, kad Reno administracinis teismas nepriėmė sprendimo dėl ministro pateikto nepriimtinumo pagrindo, grindžiamo tuo, kad *Compagnie* išankstinį skundą pateikė pavėluotai, ir, antra, panaikino Reno administracinio teismo sprendimą, nes šis neišnagrinėjo to nepriimtinumo pagrindo. Todėl *Conseil d'État* nusprendė nedelsiant išnagrinėti *Compagnie* minėtam administraciniam teismui pateiktą prašymą ir priimti dėl jo sprendimą.

14. Atmetusi ministro pateiktą nepriimtinumo pagrindą *Conseil d'État* atmetė du iš *Compagnie* nurodytų pagrindų; pirmasis grindžiamas tuo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamu reikalavimu grąžinti pagalbą pažeidžiami teisėtų lūkesčių ir teisinio saugumo principai; antrasis – tuo, kad valstybė delsė susigrąžinti minėtame reikalavime numatytas sumas. Paskui, vadovaudamasi Teisingumo Teismo jurisprudencija, pradėta formuoti 1994 m. kovo 9 d. Sprendime *TWD Textilwerke Deggendorf*[16] (toliau – Sprendimas *TWD*), ji atmetė *Compagnie* prašymą vadovaujantis SESV 267 straipsniu pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą dėl ginčijamo sprendimo galiojimo įvertinimo. *Conseil d'État* konstatavo, kad *Compagnie*, kaip pagal ginčijamą schemą suteiktos individualios pagalbos, kurią Komisija nurodė susigrąžinti, faktinė gavėja, yra tiesiogiai ir konkrečiai susijusi su ginčijamu sprendimu, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnį, ir kad dėl to, jog jo neužginčijo Bendrajame Teisme, ji negali ginčyti jo teisėtumo nagrinėjant ginčą dėl to sprendimo vykdymo priemonių, kurių ėmėsi nacionalinės valdžios institucijos.

15. Paskui *Conseil d'État* priminė, kad pagal *Code rural et de la pêche maritime* (Kaimo ir jūrų žuvininkystės kodeksas) L. 741-9 straipsnį ir 1938 m. birželio 17 d. dekreto dėl jūrininkų draudimo schemos reorganizavimo ir suvienodinimo (JORF, 1938 m. birželio 29 d., p. 7500) 4 straipsnį darbdavių socialinio draudimo įmokas, mokamas į žemės ūko darbuotojų ir jūrininkų schemas, moka darbdaviai, o darbuotojų socialinio draudimo įmokas moka darbuotojai. Darbuotojų socialinio draudimo įmokų darbdavys nemoka, o tik išskaičiuoja jas iš apdraustųjų atlyginimo kiekvieną kartą jį mokėdamas, ir darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimo padarinius patiria darbuotojai, kurie gauna didesnį neto darbo užmokestį ir yra įmokų sumažinimo tiesioginiai naudos gavėjai. Vis dėlto *Conseil d'État* nurodė, kad galėtų būti laikoma, jog dėl šio darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimo netiesioginę naudą patiria įmonė, nes per aptariamą laikotarpį ji įgijo tam tikrą patrauklumą dėl didesnio darbo užmokesčio, kurį šešis mėnesius gavo jos darbuotojai.

16. Būtent šiomis aplinkybėmis *Conseil d'État* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [ginčijamą] spendimą reikia aiškinti taip, kad pagal jį nesuderinamu su bendrąja rinka pripažįstamas tik darbdavių socialinio draudimo įmokų sumažinimas, nes darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimas nesukuria tiesioginės naudos įmonėms, taigi negali patekti į [SESV] 107 straipsnio taikymo sritį, ar taip, kad pagal jį nesuderinamu su bendrąja rinka taip pat pripažįstamas darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimas?

2. Jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų, kad [ginčijamas] sprendimas aiškintinas taip, kad pagal jį nesuderinamu su bendrąja rinka taip pat pripažįstamas darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimas, ar įmonė turi būti laikoma visų šių sumažinimų, ar tik dalies jų naudos gavėja? Pastaruoju atveju, kaip ši dalis turi būti vertinama? Ar valstybė narė turi įpareigoti atitinkamus darbuotojus grąžinti visą, ar dalį jų gautos pagalbos?“

17. Šioje byloje rašytines pastabas pateikė *Compagnie*, Prancūzijos vyriausybė ir Komisija. Šios suinteresuotosios šalys pateikė pastabas žodžiu per 2019 m. lapkričio 20 d. Teisingumo Teisme įvykusį posėdį.

16 C-188/92, EU:C:1994:90.

III. Analizė

A. Dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumo

1. Dėl Komisijos pateikto nepriimtinumo pagrindo

18. Komisija visų pirma teigia, kad *Conseil d'État* pateiktas prašymą priimti prejudicinį sprendimą yra nepriimtinas. Ji tvirtina, kad nors abu pateikti prejudiciniai klausimai suformuluoti kaip klausimai dėl išaiškinimo, iš tiesų jie pateikti siekiant užginčyti ginčijamo sprendimo galiojimą tiek, kiek juo darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimas taip pat kvalifikuotas kaip valstybės pagalba ir nurodyta susigrąžinti atitinkamas sumas. Tad kaip klausimai dėl galiojimo, vadovaujantis Sprendime *TWD* suformuota jurisprudencija, jie yra nepriimtini. *Compagnie* negali ginčyti ginčijamo sprendimo galiojimo nacionaliniame procese dėl jo vykdymo, nes ji laiku jo neužginčijo Bendrajame Teisme, nors neabejotinai turėjo *locus standi* pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą.

19. Pirmiausia norėčiau pasakyti, kad Komisijos pateiktas prejudicinių klausimų interpretavimas manęs neįtikina.

20. Iš tiesų neginčytina, kad pirmajame klausime Teisingumo Teismo ne tik prašoma patikslinti, ar darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimui daro poveikį ginčijamame sprendime konstatuotas nesuderinamumas, bet ir daroma prielaida, kad toks to sprendimo aiškinimas gali prieštarauti SESV 107 straipsnio 1 daliai, nes dėl šio sumažinimo įmonės negauna naudos. Tačiau tik dėl to, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paminėjo galimybę, jog tam tikras ginčijamo sprendimo aiškinimas gali prieštarauti pirminės teisės nuostatai, Teisingumo Teismui pateikto prašymo išaiškinti antrinės teisės aktą, o ne nuspręsti dėl jo galiojimo, pobūdis nepakinta. Taigi, net jeigu Teisingumo Teismas turėtų padaryti išvadą, kad įmanomi keli ginčijamo sprendimo aiškinimo variantai ir kad aiškinimą, jog darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimas yra valstybės pagalba, reikia atmesti, nes jis nesuderinamas su SESV 107 straipsnio 1 dalimi, tas teismas neperžengtų paprasto aiškinimo ribų ir toks aiškinimas nereikštų, kad tas sprendimas (iš dalies) pripažįstamas negaliojančiu.

21. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo ketinimą pateikti prašymą tik dėl išaiškinimo patvirtina ir tai, kad, kaip jau nurodžiau šios išvados 14 punkte, šis teismas aiškiai atmetė *Compagnie* prašymą pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą dėl ginčijamo sprendimo galiojimo vertinimo, remdamasis taip pačiais motyvais, kuriais Komisija grindžia prašymo priimti prejudicinį sprendimą nepriimtinumą.

22. Be kita ko, pažymėtina, kad net jeigu, atsižvelgiant į pirmojo klausimo turinį, jį reikėtų laikyti klausimu dėl ginčijamo sprendimo galiojimo, antrajame klausime aiškiai prašoma tą sprendimą išaiškinti. Tuo remiantis darytina išvada, kad, priešingai, nei tvirtina Komisija, ir, nepaisant to, kad antrasis klausimas teikiamas tik tuo atveju, jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta, kad ginčijamas sprendimas taikytinas ir darbuotojų įmokų sumažinimui, bet kuriuo atveju viso prašymo priimti prejudicinį sprendimą negalima pripažinti nepriimtinu.

23. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui atmesti Komisijos pareikštą prieštaravimą dėl priimtinumo.

24. Vis dėlto neatmestina galimybė, kad Teisingumo Teismas gali *ex officio* iškelti klausimą dėl ginčijamo sprendimo galiojimo. Todėl toliau išnagrinėsiu, ar šioje byloje būtų tenkinamos tokio nagrinėjimo *ex officio* sąlygos.

2. Dėl galimybės „ex officio“ iškelti ginčijamo sprendimo galiojimo klausimą

25. Teisingumo Teismui jau yra tekę *ex officio* nagrinėti galiojimo klausimus, tokį klausimą pridėjus prie nacionalinio teismo pateiktų klausimų dėl aiškinimo [17] arba performulavus klausimą dėl aiškinimo ir išaiškinus jį kaip klausimą dėl galiojimo [18].

26. Dar 1965 m. Teisingumo Teismas konstatavo, kad turi jurisdikciją nagrinėti tokius klausimus *ex officio*, kai Sprendime *Schwarze* [19] nusprendė: „jeigu paaiškėja, kad tikrasis nacionalinio teismo pateiktų klausimų tikslas labiau sietinas su Bendrijos aktų galiojimu, o ne išaiškinimu, Teisingumo Teismui reikėtų iš karto pateikti nacionaliniam teismui savo nuomonę, neįpareigojant laikytis visiškai formalių procesą prailginančių reikalavimų, neatitinkančių paties [EEB sutarties] 177 straipsniu nustatytų mechanizmų pobūdžio [20]“.

27. Kad nepažeistų principo, pagal kurį tik prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi apibrėžti prejudicinių klausimų, kuriuos ketina pateikti, dalyką, Teisingumo Teismas stengiasi nesinaudoti šia jurisdikcija, jeigu nacionalinis teismas siekia tik Sąjungos antrinės teisės akto išaiškinimo ir nenurodo, kad abejoja dėl to akto galiojimo ar kad dėl to galiojimo kilo klausimas pagrindinėje byloje [21].

28. Be to, Teisingumo Teismas pripažino, jog svarbu, kad nacionalinis teismas visų pirma nurodytų konkrečias priežastis, paskatinusias jį iškelti klausimą dėl tam tikrų Sąjungos teisės nuostatų galiojimo, ir pateiktų negaliojimo motyvus, į kuriuos, jo nuomone, būtų galima atsižvelgti [22]. Taigi vien to, kad Sąjungos teisės akto galiojimas ginčijamas nacionaliniame teisme, nepakanka prejudicinio klausimo teikimui Teisingumo Teismui pagrįsti [23].

29. Nagrinėjamu atveju iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą ir Teisingumo Teismo kanceliarijai pateiktos nacionaliniame teisme nagrinėjamos bylos medžiagos matyti, kad Reno administraciniam teismui pateiktame *Compagnie* ieškinyje tiesiogiai keliamas klausimas dėl ginčijamo sprendimo galiojimo, nes juo darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimas taip pat pripažintas nesuderinamu su bendrąja rinka. Darydama prielaidą, kad *Compagnie* negali ginčyti ginčijamo

17 Žr. 1976 m. birželio 2 d. Sprendimą *Milch-, Fett- und Eier-Kontor* (125/75, EU:C:1976:81, 7 punktas) ir 1979 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *Hauer* (44/79, EU:C:1979:290, 13–16 punktai), kuriuose Teisingumo Teismas, išnagrinėjęs tokį klausimą, nepaskelbė teisės akto negaliojančiu; 1977 m. vasario 3 d. Sprendimą *Strehl* (62/76, EU:C:1977:18, 10 punktas), 1988 m. birželio 7 d. Sprendimą *Roviello* (20/85, EU:C:1988:283) ir 1990 m. birželio 14 d. Sprendimą *Weiser* (C-37/89, EU:C:1990:254, 17 punktas ir rezoliucinė dalis), kuriuose, atvirkščiai, Teisingumo Teismas nagrinėtus antrinės teisės aktus pripažino negaliojančiais; taip pat 1999 m. rugsėjo 7 d. Sprendimą *De Haan* (C-61/98, EU:C:1999:393, 47 punktas), kuriuo buvo pripažintas negaliojančiu Komisijos sprendimas, nenurodytas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimuose dėl aiškinimo (žr. rezoliucinės dalies 3 punktą).

18 Žr. 1965 m. gruodžio 1 d. Sprendimą *Schwarze* (16/65, EU:C:1965:117, p. 1095), 1980 m. spalio 15 d. Sprendimą *Roquette Frères* (145/79, EU:C:1980:234, 6 punktas), 1989 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *Paris* (C-204/88, EU:C:1989:643, 8 punktas), kuriuose Teisingumo Teismas taip pagrindė galiojimo klausimo nagrinėjimą *ex officio*: „iš bylos medžiagos matyti, kad nors pateiktas klausimas formaliai susijęs tik su ginčijamo reglamento 15 straipsnio aiškinimu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas abejoja <…> būtent dėl šios nuostatos galiojimo“; 2001 m. spalio 11 d. Sprendimą *Khalil ir kt.* (C-95/99–C-98/99 ir C-180/99, EU:C:2001:532, 29 punktas) ir 2002 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Cipriani* (C-395/00, EU:C:2002:751, 50 punktas ir rezoliucinė dalis).

19 1965 m. gruodžio 1 d. sprendimas (16/65, EU:C:1965:117, p. 1094).

20 Pažymėtina, kad byloje, kurioje buvo priimtas šis sprendimas, *Hessisches Finanzgericht* (Hesės finansinių bylų teismas, Vokietija) pateikti labai konkretūs klausimai buvo iš dalies grindžiami pagrindinėje byloje nagrinėto Komisijos sprendimo negaliojimo prezumpcija.

21 Žr., be kita ko, 2006 m. lapkričio 30 d. Sprendimą *Brünsteiner ir Autohaus Hilgert* (C-376/05 ir C-377/05, EU:C:2006:753, 25–29 punktai). Pagal suformuotą jurisprudenciją SESV 267 straipsnyje nenumatyta apskundimo galimybė nacionalinio teismo nagrinėjamos bylos šalims, todėl Teisingumo Teismas neturėtų vertinti Sąjungos teisės galiojimo vien dėl to, kad šį klausimą pastabose raštu jam pateikė viena iš šių šalių (žr., be kita ko, 2014 m. rugsėjo 4 d. Sprendimą *Simon, Evers & Co.* (C-21/13, EU:C:2014:2154, 27 punktas) ir 2016 m. sausio 28 d. Sprendimą *CM Eurologistik ir GLS* (C-283/14 ir C-284/14, EU:C:2016:57, 44–46 punktai).

22 Prašyme priimti prejudicinį sprendimą pateikta informacija ne tik leidžia Teisingumo Teismui pateikti naudingą atsakymą, bet ir suteikia valstybių narių vyriausybėms bei kitoms suinteresuotosioms šalims galimybę pateikti pastabas pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį; žr., be kita ko, 2019 m. birželio 20 d. Sprendimą *K. P.* (C-458/15, EU:C:2019:522, 36 ir 37 punktai bei juose nurodyta jurisprudencija).

23 Žr., be kita ko, 2013 m. balandžio 18 d. Nutartį *Adiamix* (C-368/12, nepaskelbta Rink., EU:C:2013:257, 16–25 punktai), kurioje Teisingumo Teismas pripažino nepriimtinu prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl negaliojimo vertinimo, nes nacionalinis teismas nepateikė nė menkiausios užuominos apie priežastis, dėl kurių nusprendė, jog ieškovės pagrindinėje byloje pateikti argumentai galėtų būti pagrįsti.

sprendimo galiojimo dėl senaties, *Conseil d'État* šiuo klausimu konkrečiai neišsakė nuomonės. Tačiau pabrėždamas, kad tų socialinių įmokų sumažinimas nesuteikia įmonėms tiesioginės naudos ir dėl to jam negali būti taikomas SESV 107 straipsnis, tas teismas netiesiogiai išreiškė abejonę dėl ginčijamo sprendimo galiojimo.

30. Vis dėlto kitame kontekste dar visai neseniai Teisingumo Teismas šias aplinkybes pripažino pakankamomis, kad būtų *ex officio* iškeltas klausimas dėl teisės akto galiojimo, nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas jį prašė tik išaiškinti [24].

31. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, manau, jog tenkinamos visos sąlygos, kad Teisingumo Teismas galėtų *ex officio* iškelti klausimą dėl ginčijamo sprendimo negaliojimo, dėl kurio kilo ginčas šioje byloje.

32. Vis dėlto šios bylos aplinkybėmis nagrinėjimas *ex officio* galimas tik tuo atveju, jeigu, priešingai, nei teigia Komisija ir nusprendė *Conseil d'État*, dar nesuėjo Sprendime *TWD* suformuotoje jurisprudencijoje nustatytas naikinamasis terminas, taikomas *Compagnie* teisei pareikšti ieškinį [25], o tai bus išnagrinėta toliau.

3. Dėl Sprendime „TWD" suformuotos jurisprudencijos taikymo pagrindinės bylos aplinkybėms

33. Sprendimo *TWD* 17 punkte būtent dėl su teisiniu saugumu susijusių priežasčių Teisingumo Teismas nusprendė, kad subjektas, gavęs valstybės pagalbą, dėl kurios priimtas Komisijos sprendimas, tiesiogiai skirtas tik valstybei narei, kurios jurisdikcijai priklauso šis subjektas pagalbos gavėjas, neabejotinai galėjęs apskųsti tą sprendimą remdamasis SESV 263 straipsniu ir praleidęs tos nuostatos šeštoje pastraipoje nustatytą imperatyvų terminą, negali veiksmingai ginčyti minėto sprendimo teisėtumo nacionaliniuose teismuose, pareiškęs ieškinį dėl nacionalinių priemonių, kuriomis įgyvendinamas tas sprendimas [26]. Teisingumo Teismo nuomone, jeigu šiomis aplinkybėmis būtų pripažinta, kad pagalbos gavėjas nacionaliniame teisme gali skųsti tokio sprendimo vykdymą remdamasis jo neteisėtumu, tai reikštų, kad tokiam pagalbos gavėjui suteikiama teisė išvengti minėto sprendimo įsigaliojimo suėjus ieškinio pareiškimo terminui [27].

24 Žr. 2015 m. spalio 6 d. Sprendimą *Schrems* (C-362/14, EU:C:2015:650, 67 punktas); taip pat žr. generalinio advokato Y. Bot išvadą byloje *Schrems* (C-362/14, EU:C:2015:627, 121–128 punktai).

25 Šiuo klausimu žr. 2007 m. liepos 18 d. Sprendimą *Lucchini* (C-119/05, EU:C:2007:434, 56 punktas).

26 Ankstesnėje jurisprudencijoje Teisingumo Teismas jau buvo patvirtinęs, kad Bendrijos institucijų priimtas sprendimas, kurio per nustatytą terminą nepaskundė jo adresatas, to adresato atžvilgiu tampa galutinis, remiantis tuo, kad apskundimo terminais siekiama užtikrinti teisinį saugumą ir išvengti neriboto teisinius padarinius sukeliančių Bendrijos teisės aktų ginčijimo (žr., be kita ko, 1965 m. lapkričio 17 d. Sprendimą *Collotti / Teisingumo Teismas* (20/65, EU:C:1965:115, p. 1051) ir 1978 m. spalio 12 d. Sprendimą *Komisija / Belgija* (156/77, EU:C:1978:180, 20–24 punktai)).

27 Sprendimo *TWD* 18 punktas. Kaip nurodžiau išvadoje byloje *Trace Sport* (C-251/18, EU:C:2019:295, 21 ir 25 punktai), Sprendime *TWD* suformuotoje jurisprudencijoje įtvirtinta bendrojo principo išimtis; pagal šį principą nacionaliniame procese kiekviena šalis turi teisę kelti klausimą dėl Sąjungos teisės aktų nuostatų, kuriomis grindžiamas dėl jų priimtas sprendimas ar nacionalinės teisės aktas, negaliojimo ir įtikinti nacionalinį teismą pateikti šį klausimą Teisingumo Teismui kaip prejudicinį. Ši išimtis grindžiama reikalavimu užtikrinti teisinį saugumą ir užkirsti kelią piktnaudžiavimui teisių gynimo priemonėmis, kurios pagal Sąjungos teisę suteiktos teisės subjektams.

34. Teisingumo Teismas kelis kartus priminė ir patvirtino Sprendime *TWD* įtvirtintus principus [28]; jis tai padarė net ir tais atvejais, kai teisinės ir faktinės aplinkybės labai skyrėsi nuo aplinkybių, susiklosčiusių pagrindinėje byloje, kurioje priimtas tas sprendimas [29]. Tačiau tik kai kuriais atvejais Teisingumo Teismas, remdamasis šiais principais, nusprendė, kad prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl galiojimo vertinimo yra nepriimtinas [30].

35. Iš tiesų naikinamasis poveikis, kuris, kaip tai suprantama pagal Sprendimą *TWD*, siejamas su SESV 263 straipsnio šeštoje pastraipoje numatytų ieškinio pareiškimo terminų pasibaigimu, jeigu teisme, kurio jurisdikcijai priklauso tokių ieškinių nagrinėjimas (Bendrasis Teismas), nepareiškiamas šioje nuostatoje numatytas ieškinys dėl panaikinimo, taikomas tik tada, kai fizinis ar juridinis asmuo, kuris Sąjungos teisės akto neteisėtumu remiasi nacionaliniame teisme, siekdamas jį įtikinti pateikti Teisingumo Teismui prašymą įvertinti galiojimą, „be jokios abejonės“, tokiame procese turi „akivaizdžią ir neginčijamą“ [31] *locus standi* dėl minėto akto [32].

36. Vadinasi, reikia patikrinti, ar taip yra *Compagnie* atveju; kadangi ji nėra ginčijamo sprendimo adresatė, jos *locus standi* dėl tokio sprendimo galėtų atsirasti tik pagal dabartinio SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos antrą sakinio dalį (iki pakeitimo EB sutarties 230 straipsnio ketvirta pastraipa), t. y. tik jeigu ji galėtų įrodyti, kad šis sprendimas tiesiogiai ir konkrečiai su ja susijęs.

37. Šiuo klausimu, pirma, primintina, kad iš suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad pagal SESV 263 straipsnio ketvirtoje pastraipoje įtvirtintą sąlygą, pagal kurią aktas, dėl kurio pareikštas ieškinys, turi būti tiesiogiai susijęs su jį pareiškusiu fiziniu ar juridiniu asmeniu, reikalaujama, kad būtų įvykdyti abu kumuliaciniai kriterijai, t. y. kad ginčijama priemonė, viena vertus, darytų tiesioginį poveikį asmens teisinei padėčiai, kita vertus, kad nepaliktų jokios diskrecijos už jos įgyvendinimą atsakingiems adresatams, nes ji yra visiškai automatinė ir kyla tik iš Sąjungos teisės aktų, netaikant kitų tarpinių normų [33]. Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad Komisijos sprendimas, kuriame nurodoma susigrąžinti valstybės pagalbą, tiesiogiai susijęs su pagalbos gavėjais, nors nacionalinės institucijos dar turi priimti aktą dėl jo įgyvendinimo [34].

28 Žr., be kita ko, 1997 m. sausio 30 d. Sprendimą *Wiljo* (C-178/95, EU:C:1997:46, 15–25 punktai), 2007 m. liepos 18 d. Sprendimą *Lucchini*, C-119/05, (EU:C:2007:434, 55 ir 56 punktai), 2015 m. kovo 5 d. Sprendimą *Banco Privado Português ir Massa Insolvente do Banco Privado Português* (C-667/13, EU:C:2015:151, 28 punktas) ir 2018 m. liepos 25 d. Sprendimą *Georgsmarienhütte ir kt.* (C-135/16, toliau – sprendimas *Georgsmarienhütte*; EU:C:2018:582, 14 punktas).

29 Žr., be kita ko, 2001 m. vasario 15 d. Sprendimą *Nachi Europe* (C-239/99, EU:C:2001:101, 29–40 punktai), 2002 m. spalio 22 d. Sprendimą *National Farmers' Union*, (C-241/01, EU:C:2002:604, 34–39 punktai), kuriame nustatyta, kad valstybės narės teisei pareikšti ieškinį suėjo naikinamasis terminas; 2010 m. birželio 29 d. Sprendimą *E ir F* (C-550/09, EU:C:2010:382, 37–52 punktai), 2011 m. vasario 17 d. Sprendimą *Bolton Alimentari* (C-494/09, EU:C:2011:87, 20–24 punktai) ir 2012 m. lapkričio 27 d. Sprendimą *Pringle* (C-370/12, EU:C:2012:756, 41 punktas). Primintina, kad sprendimo *TWD* rezoliucinėje dalyje daroma aiški nuoroda į Komisijos priimtus sprendimus, kaip tai suprantama pagal EEB sutarties 93 straipsnio 2 dalį, taip pat nurodoma, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėtoje byloje ieškove buvusią bendrovę suinteresuotoji valstybė narė apie šį sprendimą buvo informavusi raštu (nurodydama, kad ši gali pareikšti ieškinį dėl panaikinimo Bendrajame Teisme). Be to, primenu, kad pagrindinėje byloje nagrinėta pagalba, dėl kurios priimtas Sprendimas *TWD*, buvo individuali pagalba.

30 Šiuo klausimu žr., be kita ko, 1997 m. sausio 30 d. Sprendimą *Wiljo* (C-178/95, EU:C:1997:46, 15–25 punktai), 2001 m. vasario 15 d. Sprendimą *Nachi Europe* (C-239/99, EU:C:2001:101, 29–40 punktai), 2002 m. spalio 22 d. Sprendimą *National Farmers' Union* (C-241/01, EU:C:2002:604, 34–39 punktai), 2007 m. liepos 18 d. Sprendimą *Lucchini* (C-119/05, EU:C:2007:434, 55 ir 56 punktai) ir Sprendimo *Georgsmarienhütte* 14 punktą.

31 Šiuo klausimu žr. generalinio advokato M. Campos Sánchez-Bordona išvadą byloje *Georgsmarienhütte ir kt.* (C-135/16, EU:C:2018:120, 38 punktas).

32 Teisingumo Teismas ne kartą konstatavo, kad akivaizdus tokios *locus standi* pobūdis neįrodytas (šiuo klausimu žr., be kita ko, 2006 m. vasario 23 d. Sprendimą *Atzeni ir kt.* (C-346/03 ir C-529/03, EU:C:2006:130, 30–34 punktai), 2007 m. kovo 8 d. Sprendimą *Roquette Frères* (C-441/05, EU:C:2007:150, 35–48 punktai), 2010 m. birželio 29 d. Sprendimą *E ir F* (C-550/09, EU:C:2010:382, 37–52 punktai), 2011 m. vasario 17 d. Sprendimą *Bolton Alimentari* (C-494/09, EU:C:2011:87, 20–24 punktai), 2014 m. rugsėjo 18 d. Sprendimą *Valimar* (C-374/12, EU:C:2014:2231, 24–38 punktai), 2015 m. kovo 5 d. Sprendimą *Banco Privado Português ir Massa Insolvente do Banco Privado Português* (C-667/13, EU:C:2015:151, 27–32 punktai), 2015 m. balandžio 16 d. Sprendimą *TMK Europe* (C-143/14, EU:C:2015:236, 26 punktas), 2017 m. kovo 14 d. Sprendimą *A ir kt.* (C-158/14, EU:C:2017:202) ir 2019 m. rugsėjo 19 d. Sprendimą *Trace Sport* (C-251/18, EU:C:2019:766, 28–44 punktai).

33 Žr., be kita ko, 2019 m. gruodžio 4 d. Sprendimą *Polskie Górnictwo Naftowe i Gazownictwo / Komisija* (C-342/18 P, nepaskelbtas Rink., EU:C:2019:1043, 66 punktas).

34 Žr., be kita ko, 2000 m. spalio 19 d. Sprendimą *Italija ir Sardegna Lines / Komisija* (C-15/98 ir C-105/99, toliau – Sprendimas *Italija ir Sardegna Lines / Komisija*, EU:C:2000:570, 36 punktas) ir Sprendimą *Georgsmarienhütte* (30 punktas).

38. Antra, iš suformuotos jurisprudencijos taip pat matyti, kad kiti subjektai nei sprendimo adresatai pagrįstai teigti, kad sprendimas yra konkrečiai su jais susijęs, gali tik tada, kai toks sprendimas taikomas jiems dėl tam tikrų jiems būdingų savybių arba dėl tam tikros faktinės situacijos, kuri juos išskiria iš kitų asmenų, todėl individualizuoja taip pat, kaip ir tokio sprendimo adresatą [35].

39. Valstybės pagalbos srityje Teisingumo Teismas ne kartą yra nusprendęs, kad Komisijos sprendimai, kuriais leidžiama ar draudžiama nacionalinė pagalbos schema, yra visuotinio taikymo, nes tokie sprendimai taikomi objektyviai apibrėžtoms situacijoms ir sukelia teisines pasekmes bendrai ir abstrakčiai numatytai asmenų kategorijai [36]. Taigi Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad įmonė iš esmės negali ginčyti sektorinės pagalbos schemą uždraudžiančio sprendimo, jeigu Komisijos sprendimas susijęs su bendrove tik dėl to, kad ji priklauso tam sektoriui ir yra potenciali pagalbos gavėja pagal minėtą schemą [37].

40. Vis dėlto pagal kitą suformuotą jurisprudenciją *faktiniai* pagal schemą suteiktos individualios pagalbos, kurią Komisija nurodė susigrąžinti [38], *gavėjai* dėl šios aplinkybės yra konkrečiai susiję su sprendimu, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą [39], net jeigu susigrąžinimas vykdomas tik vėlesniame etape, kuriame reikės nustatyti, ar gauta nauda yra grąžintina pagalba [40]. Teisingumo Teismo teigimu, nurodymas susigrąžinti pagalbą jau yra konkrečiai susijęs su visais pagalbos pagal atitinkamą schemą gavėjais, „nes nuo [Komisijos] sprendimo priėmimo momento jiems kyla *grėsmė*, kad jų gauta pagalba gali būti išieškota, ir taip daromas poveikis jų teisinei padėčiai“ [41]. Taigi tokie pagalbos gavėjai sudaro apibrėžtą grupę, kaip tai suprantama pagal 1985 m. sausio 17 d. Sprendime *Piraiki-Patraiki ir kt. / Komisija* suformuotą jurisprudenciją [42]. Vien galimybė, kad vėliau neteisėta pripažinta pagalba nebus išieškoma iš jos gavėjų, „nereiškia, kad jie bus laikomi konkrečiai susijusiais“ [43]. Sprendime *Comitato „Venezia vuole vivere“* Teisingumo Teismas taip pat aiškiai atmetė Komisijos argumentą, kad pripažinus ieškinių dėl jos sprendimo, kuriuo nurodoma susigrąžinti valstybės pagalbą, priimtinumą, tai turėtų „paradoksalų ir iškreiptą poveikį“, nes jos gavėjai privalėtų iškart užginčyti šį sprendimą, dar prieš sužinodami, ar jiems bus nurodyta sugrąžinti pagalbą [44]. Kiek tai susiję su Sprendime *TWD* aptarto naikinamojo termino taikymu, ši jurisprudencija neseniai buvo patvirtinta Sprendime *Georgsmarienhütte* [45], kuriuo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas rėmėsi, kai atmetė *Compagnie* prašymą pateikti Teisingumo Teismui prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl ginčijamo sprendimo galiojimo.

35 Žr. 1963 m. liepos 15 d. Sprendimą *Plaumann / Komisija* (25/62, EU:C:1963:17, p. 223); taip pat, be kita ko, 2011 m. birželio 9 d. Sprendimą *Comitato „Venezia vuole vivere“ ir kt. / Komisija* (C-71/09 P, C-73/09 P ir C-76/09 P, toliau – Sprendimas *Comitato „Venezia vuole vivere“*, EU:C:2011:368, 52 punktas).

36 Žr., be kita ko, 2018 m. lapkričio 6 d. Sprendimą *Scuola Elementare Maria Montessori / Komisija, Komisija / Scuola Elementare Maria Montessori ir Komisija / Ferracci* (C-622/16 P–C-624/16 P, EU:C:2018:873, 31 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

37 Žr. 1988 m. vasario 2 d. Sprendimą *Kwekerij van der Kooy ir kt. / Komisija* (67/85, 68/85 ir 70/85, EU:C:1988:38, 15 punktas).

38 Byloje, kurioje priimtas 1988 m. vasario 2 d. Sprendimas *Kwekerij van der Kooy ir kt. / Komisija* (67/85, 68/85 ir 70/85, EU:C:1988:38), kaip, be kita ko, matyti iš generalinio advokato G. Slynn išvados šiose sujungtose bylose (nepaskelbta Rink., EU:C:1987:177, p. 240), nebuvo nuspręsta dėl tokio susigrąžinimo.

39 Žr., be kita ko, Sprendimo *Comitato „Venezia vuole vivere“* 53 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją. Dėl naujausio šios jurisprudencijos patvirtinimo žr. 2018 m. birželio 28 d. Sprendimą *Andres (Heitkamp BauHolding bankrotas) / Komisija* (C-203/16 P, EU:C:2018:505, 45 punktas).

40 Žr. Sprendimo *Comitato „Venezia vuole vivere“* 55 punktą, kuriame Teisingumo Teismas atmetė Komisijos argumentus, kad priimant sprendimą, nagrinėtą byloje, kurioje priimtas šis sprendimas, pagalbos gavėjų, privalančių pagal jį grąžinti pagalbą, dar nebuvo įmanoma nustatyti.

41 Žr. Sprendimo *Comitato „Venezia vuole vivere“* 56 punktą (išskirta mano).

42 11/82, EU:C:1985:18, 31 punktas. Šiame sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, kad jei ginčijamas teisės aktas turi poveikį grupei asmenų, kurie buvo nustatyti arba kuriuos buvo galima nustatyti priimant šį aktą dėl grupės narių būdingų kriterijų, šis aktas galėtų būti konkrečiai susijęs su šiais asmenimis tiek, kiek jie sudaro apibrėžtą ūkio subjektų grupę (taip pat žr. 1992 m. sausio 17 d. Nutartį *Sofrimport / Komisija* (C-152/88, EU:C:1992:21, 11 punktas) ir 2009 m. rugsėjo 17 d. Sprendimą *Komisija / Koninklijke FrieslandCampina* (C-519/07 P, EU:C:2009:556, 54 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

43 Žr. Sprendimo *Comitato „Venezia vuole vivere“* 56 punktą.

44 Žr. Sprendimo *Comitato „Venezia vuole vivere“* 57 punktą. Tą patį argumentą Komisija pateikė, o Teisingumo Teismas atmetė 2004 m. balandžio 29 d. Sprendime *Italija / Komisija* (C-298/00 P, toliau – Sprendimas *Italija / Komisija*, EU:C:2004:240, 31 punktas).

45 Žr. šio sprendimo 31–37 punktus.

41. Nors pirmesniame punkte priminta jurisprudencija buvo patikslinta po to, kai suėjo ieškinio dėl ginčijamo sprendimo pareiškimo terminas [46], jos principai jau buvo patvirtinti sprendimuose *Italija ir Sardegna Lines / Komisija* [47] ir *Italija / Komisija* [48], todėl galima pagrįstai teigti, kad jeigu *Compagnie* 2004 m. būtų pareiškusi ieškinį dėl ginčijamo sprendimo, labai tikėtina, kad Bendrasis Teismas jį būtų pripažinęs priimtinu.

42. Žinoma, pagalbos schema, dėl kurios priimtas ginčijamas sprendimas, skiriasi nuo pagalbos schemų, nagrinėtų byloje, kuriose priimti sprendimai *Italija ir Sardegna Lines / Komisija* ir *Italija / Komisija*. Tose bylose nagrinėtos schemos buvo įgyvendintos įvairiais tam tikros diskrecijos įgyvendinimą numatančiais administracinės teisės aktais, dėl kurių gavėjams buvo skirtos konkrečios sumos [49], o pagalba, kuri ginčijamame sprendime pripažinta nesuderinama, buvo suteikta kaip socialinio draudimo įmokų lengvata, tiesiogiai taikoma visiems sektoriaus subjektams.

43. Vis dėlto, viena vertus, neatrodo, kad sprendimuose *Italija ir Sardegna Lines / Komisija* ir *Italija / Komisija* Teisingumo Teismas būtų specialiai atsižvelgęs į nagrinėtų schemų ypatumus. Kita vertus, 2008 m. lapkričio 28 d. Sprendime *Hotel Cipriani ir kt. / Komisija* [50], kuriame išnagrinėti 2000 m. pareikšti ieškiniai, individualaus intereso vertinimo kriterijus, pagrįstas pagalbos schemos įgyvendinimo būdais, tuo metu tvirtai palaikytas Komisijos, buvo aiškiai atmestas [51].

44. Taip pat, nors Sprendimo *Italija / Komisija* 39 punkte Teisingumo Teismas nurodė, kad patenkintų paraiškų skaičius ir byloje, kurioje priimtas tas sprendimas, nagrinėtai pagalbai skirtų kreditų suma buvo konkrečiai įvardyti ginčytame sprendime, todėl Komisija „negalėjo nežinoti apie faktiškai pagalbą gavusius subjektus“, principas, pagal kurį sprendžiant dėl konkrečios sąsajos, svarbu ne teisės subjektų, kuriems taikomas ginčijamas teisės aktas, skaičius ar net tapatybė, o tai, kad jie priklauso uždarai subjektų, t. y. faktinių valstybės pagalbos pagal tam tikrą schemą gavėjų po to, kai tą schemą nustota taikyti, grupei, buvo jau suformuotas jurisprudencijoje [52]. Taigi tai, kad ginčijamame sprendime nagrinėjama pagalba yra bendro pobūdžio socialinio draudimo įmokų sumažinimas, taikomas Prancūzijos metropolijos ir užjūrio departamentų žvejams, ir kad šiame sprendime nėra

46 Oficialiajame leidinyje ginčijamas sprendimas buvo paskelbtas 2005 m. kovo 19 d. Nesant duomenų, kad *Compagnie* būtų susipažinusi su šiuo sprendimu iki šios datos (per teismo posėdį *Compagnie* atstovas tvirtino, kad ji sužinojo apie šį sprendimą iš Oficialiojo leidinio), darytina išvada, kad šiai bendrovei minėto sprendimo apskundimo terminas turi būti skaičiuojamas nuo minėtos paskelbimo dienos.

47 Žr. šio sprendimo 34 ir 35 punktus.

48 Žr. šio sprendimo 39 punktą. Sprendimas priimtas dėl Komisijos apeliacinio skundo, kuriame ji, be kita ko, tvirtino, kad ieškinys dėl jos sprendimo pripažinti nesuderinama su bendrąja rinka pagalbos, suteiktos Friulio-Venecijos Džiulijos regiono (Italija) krovininio kelių transporto įmonėms, schemą, kurį Bendrajame Teisme pareiškė pagal tą schemą pagalbą gavusios įmonės, yra nepriimtinas. Pažymėtina, kad šiame sprendime Teisingumo Teismas atmetė tuos pačius argumentus, kuriais Komisija ir vėl nesėkmingai rėmėsi byloje, kurioje priimtas Sprendimas *Comitato „Venezia vuole vivere“*. Konkrečiai kalbant, Komisija tvirtino, kad Sprendimas *Italija ir Sardegna Lines / Komisija* neturi reikšmės, nes byloje, kurioje priimtas tas sprendimas, nagrinėta pagalbos schema buvo susijusi tik su nedideliu skaičiumi ūkio subjektų, ir kad Komisija specialiai atsižvelgė į ieškovės *Sardegna Lines* padėtį per formalią tyrimo procedūrą dėl šios pagalbos schemos (šiuo klausimu taip pat žr. generalinio advokato S. Alber išvadą byloje *Italija / Komisija* (C-298/00 P, EU:C:2003:278, 33 punktas)).

49 Žr., be kita ko, generalinio advokato S. Alber išvadą byloje *Italija / Komisija* (C-298/00 P, EU:C:2003:278, 70 punktas).

50 T-254/00, T-270/00 ir T-277/00, toliau – Sprendimas *Hotel Cipriani ir kt. / Komisija*, EU:T:2008:537.

51 Žr. Sprendimo *Hotel Cipriani ir kt. / Komisija* 76–92 punktus, kuriuose pateikta analizė apeliacine tvarka buvo patvirtinta Sprendimo *Comitato „Venezia vuole vivere“* 60 punkte; taip pat žr. 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *A2A / Komisija* (C-320/09 P, nepaskelbtas Rink., EU:C:2011:858, 55–61 punktai), kuriuo apeliacine tvarka buvo patvirtintas Bendrajame Teisme 2002 m. pareikštų ieškinių priimtinumas. 2000 m. rugsėjo 29 d. Sprendime *CETM / Komisija* (T-55/99, EU:T:2000:223) Bendrasis Teismas jau buvo pripažinęs priimtinu ieškinį, pareikštą asociacijos, kuriai buvo pavesta ginti pagalbą (palūkanų subsidijavimas, kuris turėjo būti savaime taikomas kiekvienai suteikimo kriterijus atitinkančiai įmonei) gavusių įmonių interesus.

52 Šuo klausimu dėl Teisingumo Teismo jurisprudencijos, kokia ji buvo 2003 m., apžvalgos žr. generalinio advokato S. Alber išvadą byloje *Italija / Komisija* (C-298/00 P, EU:C:2003:278, 73–85 punktai).

konkrečiai nurodyti nei pagalbos gavėjų pavadinimai, nei tikslios pagalbos sumos [53], tikriausiai savaime nėra pakankama priežastis Bendrajam Teismui nukrypti nuo išvados, padarytos sprendimuose *Italija ir Sardegna Lines / Komisija* ir *Italija / Komisija*. Šią išvadą, be kita ko, patvirtina Spendimas *Hotel Cipriani ir kt. / Komisija* [54].

45. Vis dėlto, mano nuomone, pirma išdėstytų argumentų nepakanka padaryti išvadą, kad *Compagnie* suėjo Sprendime *TWD* suformuotoje jurisprudencijoje aptartas naikinamasis terminas.

46. Iš tikrųjų, viena vertus, nesu įsitikinęs, kad 2005 m. *Compagnie* „neabejotinai“ būtų buvusi pripažinta galinčia užginčyti ginčijamą sprendimą Bendrajame Teisme. Šios išvados 40 punkte nurodyta jurisprudencija tuo metu dar nebuvo pakankamai konsoliduota, kad būtų galima padaryti tokią išvadą.

47. Kita vertus, pažymėtina, kad valstybės pagalbos srityje, išskyrus Sprendimą *Georgsmarienhütte*, Teisingumo Teismas buvo pripažinęs minėtą naikinamąjį terminą tik tiek, kiek jis susijęs su individualios pagalbos gavėjais [55]. 2006 m. vasario 23 d. Sprendime *Atzeni ir kt.* [56], kiek tai susiję su sprendimu dėl pagalbos schemų, skirtų bendrai apibrėžtoms asmenų kategorijoms, Teisingumo Teismas nusprendė, kad nebuvo akivaizdu, jog šių pagalbos gavėjų pareikštas ieškinys būtų buvęs priimtinas [57].

48. Dėl Sprendimo *Georgsmarienhütte* pabrėžtina, kad bylos, kurioje priimtas šis sprendimas, aplinkybės buvo labai ypatingos. Pagalbos, Vokietijos institucijų suteiktos kaip mokesčių sumažinimas energetikos sektoriuje, faktiniai gavėjai užginčijo Komisijos sprendimą pradėti formalią tyrimo procedūrą dėl šios pagalbos schemos. Nagrinėjant ieškinius jie sužinojo galutinio sprendimo, kuriame minėta schema pripažinta nesuderinama su vidaus rinka ir nurodyta susigrąžinti suteiktą pagalbą, turinį [58]. Priešingai nei kitos su aptariama pagalba susijusios įmonės, užuot pareiškusios atskirą ieškinį dėl šio sprendimo, nors tokio ieškinio pareiškimo terminas dar nebuvo suėjęs, jos užginčijo nurodymus grąžinti gautą pagalbą, apie kuriuos Vokietijos institucijos jiems pranešė praėjus kelioms dienoms nuo to, kai buvo priimtas minėtas sprendimas [59].

49. Galiausiai, atsižvelgiant į schemos, dėl kurios priimtas ginčijamas sprendimas, ypatumus ir į tai, kad šis sprendimas buvo priimtas praėjus ketveriems metams nuo tada, kai pagalba buvo suteikta, ir kad tuo metu, kai suėjo ieškinio dėl jos pareiškimo terminas, Prancūzijos Respublika dar nebuvo pradėjusi minėtos pagalbos gavėjų nustatymo procedūros [60], neatmestina galimybė, kad Bendrajame Teisme

53 Ginčijamo sprendimo 22 konstatuojamojoje dalyje tik nurodyta, kad sumažinus socialinio draudimo mokestį žvejams ir akvakultūros produktų gamintojams susidarė 18,2 milijono eurų mokesčio lengvata (ginčijamo sprendimo 45 ir 67 konstatuojamosiose dalyje pateikti skaičiai, kuriais Komisija remiasi savo pastabose, susiję tik su akvakultūros produktų gamintojais). Iš bylos dėl įsipareigojimų neįvykdymo, kurioje buvo priimtas Sprendimas *Komisija / Prancūzija*, medžiagos matyti, kad dėl socialinio draudimo mokesčio lengvatų suteikimo mechanizmo, sukurto pagal nagrinėjamą pagalbos schemą, Prancūzijos institucijos laikėsi nuostatos, kad labai sunku apskaičiuoti visą pagalbos sumą ir ją gavusių žvejų skaičių; iš viso jis gali siekti 28 000 žmonių.

54 Žr. šio sprendimo 76–92 punktus. Taip pat žr. 2007 m. rugsėjo 12 d. Sprendimą *Italija / Komisija* (T-239/04 ir T-323/04, EU:T:2007:260, 36–44 punktai), kuriame Bendrasis Teismas atmetė Komisijos argumentus, jog iš Sprendimo *Italija ir Sardegna Lines / Komisija* neišplaukia, kad Komisijos sprendimas, kuriame minėta schema pripažįstama nesuderinama su bendrąja rinka, yra konkrečiai susijęs su visais pagalbos, suteiktos pagal pagalbos schemą, gavėjais, nes šiuo atveju ji vertino bendrus ir abstrakčius nacionalinės teisės aktus, nenagrinėdama konkrečių atvejų.

55 Be Sprendimo *TWD* žr. 2007 m. liepos 18 d. Sprendimą *Lucchini* (C-119/05, EU:C:2007:434, 55 ir 56 punktai).

56 C-346/03 ir C-529/03, EU:C:2006:130.

57 Taip pat žr. generalinio advokato D. Ruiz-Jarabo Colomer išvadą sujungtose bylose *Atzeni ir kt.* (C-346/03 ir C-529/03, EU:C:2005:256, 61–99 punktai).

58 Pabrėžtina, kad 2006 m. vasario 23 d. Sprendime *Atzeni ir kt.* (C-346/03 ir C-529/03, EU:C:2006:130) siekdamas netaikyti Sprendimo *TWD* Teisingumo Teismas, be kita ko, pabrėžė, kad atitinkama valstybė narė nepranešė apie nagrinėjamą sprendimą nagrinėtos pagalbos faktiniams gavėjams. Dėl informavimo apie sprendimą, kuriame nurodoma grąžinti pagal bendrąją schemą suteiktą pagalbą, kurią galėjo turėti tos pagalbos faktinis gavėjas, svarbos, kiek tai susiję su rėmimusi naikinamuoju terminu, žr. generalinio advokato D. Ruiz-Jarabo Colomer išvadą sujungtose bylose *Atzeni ir kt.* (C-346/03 ir C-529/03, EU:C:2005:256, 98 punktas).

59 Žr. generalinio advokato M. Campos Sánchez-Bordona išvadą byloje *Georgsmarienhütte ir kt.* (C-135/16, EU:C:2018:120, 59 ir 60 punktai).

60 Kaip matyti iš bylos dėl įsipareigojimų neįvykdymo, kurioje priimtas Sprendimas *Komisija / Prancūzija*, medžiagos.

galėjo būti iškelti klausimai, susiję su *Compagnie* įtraukimu į susigrąžinimo procedūrą, ir jis galėjo suabejoti dėl to, ar ieškovė turi realų ir konkretų interesą pareikšti ieškinį, kaip nutiko ieškovėms bylose, kuriose priimta 2005 m. kovo 10 d. Nutartis *Gruppo ormeggiatori del porto di Venezia ir kt. / Komisija* [61].

50. Dėl visų išdėstytų priežasčių laikausi nuomonės, kad *Conseil d'État* suklydo, kai nusprendė, kad *Compagnie* suėjo Sprendime *TWD* aptartas naikinamasis terminas. Vadinasi, jeigu Teisingumo Teismas, nesutiktų su šios išvados 18–23 punktuose išdėstyta mano nuomone ir nuspręstų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo pirmąjį prejudicinį klausimą aiškinti kaip klausimą dėl ginčijamo sprendimo galiojimo, manau, šį klausimą reikėtų pripažinti priimtinu. Be to, jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų *ex officio* vertinti ginčijamo sprendimo galiojimą, tai neprieštarautų Sprendimui *TWD*.

B. Dėl esmės

51. Pirmiausia išnagrinėsiu pirmąjį prejudicinį klausimą, nes jis susijęs su ginčijamo sprendimo aiškinimu, tad logiška jį nagrinėti pirmą. Tada aptarsiu šio sprendimo galiojimą, jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų jį aiškinti taip, kad jame su bendrąja rinka nesuderinamu buvo pripažintas ir darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimas. Galiausiai atsakysiu į antrąjį prejudicinį klausimą.

1. Dėl pirmojo prejudicinio klausimo

52. Pirmuoju prejudiciniu klausimu, kuriame, primintina, mano nuomone, keliamas tik ginčijamo sprendimo aiškinimo klausimas [62], prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės Teisingumo Teismo klausia, ar tą sprendimą reikia aiškinti taip, kad juo nesuderinamu su bendrąja rinka pripažintas tik darbdavių socialinio draudimo įmokų sumažinimas. *Compagnie* mano, kad, atsižvelgiant į ginčijamo sprendimo tekstą ir Komisijos sprendimų praktiką, į šį klausimą reikia atsakyti teigiamai. Be kita ko, toks aiškinimas reikalingas ir tam, kad būtų užtikrintas EB sutarties 87 straipsnio 1 dalį (po pakeitimo – SESV 107 straipsnio 1 dalis) atitinkantis aiškinimas. Prancūzijos vyriausybė ir Komisija, priešingai, iš esmės remiasi sisteminiu ginčijamo sprendimo aiškinimu ir mano, kad jį reikia aiškinti kaip apimantį ir darbdavių, ir darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimą. Šios suinteresuotosios šalys tvirtina, kad Teisingumo Teismas jau pateikė tokią nuomonę Sprendime *Komisija / Prancūzija*.

53. Pirmiausia reikia iškart atmesti pastarąjį argumentą. Mano nuomone, akivaizdu, kad Sprendime *Komisija / Prancūzija* Teisingumo Teismas ne tik nepateikė jokios nuomonės dėl ginčijamo sprendimo galiojimo [63], bet ir jo neaiškino, bent jau kiek tai susiję su pirmojo prejudicinio klausimo dalyku. Iš šio sprendimo 23 punkto ir bylos, kurioje jis buvo priimtas, medžiagos matyti, kad savo argumentais Prancūzijos Respublika siekė užginčyti įpareigojimą susigrąžinti darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimą atitinkančias sumas, o ne prašė Teisingumo Teismo patikslinti, ar šiame sprendime pateiktas nurodymas susigrąžinti tas sumas apima ir tą sumažinimą [64]. Sprendimo *Komisija / Prancūzija* 42 punkte Teisingumo Teismas iš tiesų tvirtino, kad Prancūzijos Respublikos „argumentu“ dėl „darbuotojų įmokų susigrąžinimo“ siekiama „užginčyti [ginčijamame] sprendime Komisijos pateiktą vertinimą, kad darbdavių ir darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimas yra

61 T-228/00, T-229/00, T-242/00, T-243/00, T-245/00–T-248/00, T-250/00, T-252/00, T-256/00–T-259/00, T-265/00, T-267/00, T-268/00, T-271/00, T-274/00–T-276/00, T-281/00, T-287/00 ir T-296/00, EU:T:2005:90. Dėl šios aplinkybės svarbos siekiant netaikyti Sprendime *TWD* aptarto naikinamojo termino žr. Sprendimo *Hotel Cipriani ir kt. / Komisija* 90 punktą.

62 Žr. šios išvados 18–22 punktus.

63 Pagal suformuotą jurisprudenciją, primintą Sprendimo *Komisija / Prancūzija* 43 punkte, valstybė narė, kuriai skirtas sprendimas dėl valstybės pagalbos ir kuri jo neskundė Teisingumo Teisme, neturi pagrindo ginčyti jo teisėtumą pareikšdama ieškinį dėl jo neįvykdymo (žr., be kita ko, 2005 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Komisija / Graikija* (C-415/03, EU:C:2005:287, 38 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija)).

64 Beje, savo dublike Komisija atsakė būtent į Prancūzijos Respublikos argumentus dėl šio įpareigojimo galiojimo, o ne dėl jo egzistavimo.

valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį“. Vis dėlto, nepaisant šio punkto formuluotės ir atsižvelgiant į jo kontekstą, mano nuomone, jį galima aiškinti tik kaip nuomonės dėl Prancūzijos Respublikos pateikto argumento kvalifikavimo kaip prieštaravimo dėl ginčijamo sprendimo galiojimo, išsakymą. Mano nuomone, būtų neteisinga laikyti jį neginčytinos ir nemotyvuotos Teisingumo Teismo nuomonės dėl ginčijamo sprendimo aiškinimo, juo labiau galutinės, pateikimu.

54. Be to, kaip ir visos suinteresuotosios šalys, pateikusios Teisingumo Teismui rašytines pastabas, pažymėsiu, kad vien iš ginčijamo sprendimo rezoliucinės dalies negalima tvirtinti, kad šio sprendimo 3 ir 4 straipsniuose nurodyta „Prancūzijos įgyvendinta pagalbos priemonė, žvejams sumažinanti socialinio draudimo mokestį [įmokas]“, apima lengvatas, taikomas ir darbdavių, ir darbuotojų įmokoms. Kaip pagrįstai nurodė Prancūzijos vyriausybė, akto rezoliucinė dalis neatsiejama nuo jo motyvų, todėl ją aiškinant prireikus turi būti atsižvelgta į jo priėmimo motyvus [65].

55. Nors ginčijamo sprendimo II dalis „Aprašymas“ *stricto sensu* nėra šio sprendimo rezoliucinę dalį pagrindžiančių motyvų dalis, vis dėlto ja reikia remtis, siekiant nustatyti, kokias konkrečias priemones apima minėta rezoliucinė dalis. Ginčijamo sprendimo 4 konstatuojamojoje dalyje Komisija vardija priemones, „dėl kurių buvo pradėta oficiali [formali] tyrimo procedūra“. Minėtos 4 konstatuojamosios dalies 2 punkte prie jų priskirtos „papildomos priemonės, skirtos visiems Prancūzijos akvakultūros produktų gamintojams ir žvejams“. 2 punkto pirmojoje įtraukoje nurodyta „papildomai *sumažinti socialinio draudimo mokestį* [įmokas] visiems <…> Prancūzijos metropolijos ir užjūrio departamentų žvejams (2000 m. balandžio 15 d.–spalio 15 d.) [66]“. Ginčijamo sprendimo II.B. dalyje išvardytos papildomos priemonės, nurodytos jo 4 konstatuojamosios dalies 2 punkte. Šios dalies 2 punkte „Socialinio draudimo mokesčio [įmokų] sumažinimas visiems akvakultūros produktų gamintojams ir žvejams“ esančioje 17 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „<…> ministras <…> patvirtinęs [du] aplinkraščius, nusprendė visoms sektoriaus įmonėms socialinio draudimo mokestį [įmokas] *sumažinti iki 50%*: <…> 2000 m. balandžio 15 d.–spalio 15 d. laikotarpiui – žvejams“ [67]. 18 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad *„[š]is sumažinimas* buvo skirtas tiek darbdavio, tiek darbuotojo įmokoms <…> [68]“. Galiausiai 20 konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad „[t]iek darbdaviams, tiek darbuotojams, mokantiems į ENIM kasą, socialinio draudimo įmokos buvo sumažintos 50%“. Toliau ginčijamame sprendime darbdavių ir darbuotojų įmokos nebeminimos atskirai, kalbama tik apie „socialinio draudimo mokestį [įmokas]“.

56. Iš pakartotų ištraukų matyti, kad ginčijamame sprendime žvejams skirta „[papildoma priemonė] – sumažinti socialinio draudimo mokestį [įmokas]“ – apibūdinta kaip apimanti ir darbdavių, ir darbuotojų įmokas. Ginčijamame sprendime dėl šio apibūdinimo, kuris padeda apibrėžti formalios tyrimo procedūros dalyką, nė karto nekyla abejonių. Taigi šio akto sistemoje sąvokos „socialinio draudimo mokestis [įmokos]“ apibrėžtis apima ir darbuotojų mokamas įmokas. *Compagnie* pateiktas priešingas argumentas neįtikina. Iš tiesų, net jeigu darytume prielaidą, kad, kaip tvirtina ši suinteresuotoji šalis, yra Komisijos (ir Teisingumo Teismo) sprendimų, pagal kuriuos sąvoka „socialinio draudimo mokestis [įmokos]“ apima tik darbdavių įmokas, tai negali paneigti kitokios nuorodos, pateiktos pačiame ginčijamame sprendime.

57. Jeigu imtume nagrinėti šio sprendimo IV dalį, kurioje pateiktas priemonių, dėl kurių buvo vykdoma formali tyrimo procedūra, įvertinimas, tektų konstatuoti, kad iš šio vertinimo negalima daryti išvados, kad Komisija neišanalizavo socialinio draudimo įmokų sumažinimo priemonės dalies, susijusios su darbuotojų įmokomis.

65 Žr., be kita ko, Sprendimo *TWD* 21 punktą.

66 Išskirta mano.

67 Išskirta mano.

68 Išskirta mano.

58. Iš to, kas išdėstyti, matyti, kad atsižvelgiant į šiuos motyvus ginčijamo sprendimo rezoliucinę dalį reikia vertinti kaip apimančią ir darbdavių, ir darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimą. Jeigu šį sprendimą aiškintume taip, kad pastarosioms įmokoms taikoma lengvata jo rezoliucinėje dalyje nepripažįstama nesuderinama su bendrąja rinka ir jos nenurodoma susigrąžinti, tai prieštarautų minėto sprendimo tekstui ir struktūrai. Vien dėl to reikia atmesti *Compagnie* argumentą, grindžiamą reikalavimu pateikti EB sutarties 87 straipsnio 1 dalį (po pakeitimo – SESV 107 straipsnio 1 dalis) atitinkantį ginčijamo sprendimo išaiškinimą.

59. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, mano nuomone, į *Conseil d'État* pateiktą pirmąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti: ginčijamo sprendimo 3 straipsnį reikia aiškinti taip, kad su bendrąja rinka nesuderinama valstybės pagalba, kurią pagal to sprendimo 4 straipsnį nurodyta susigrąžinti, taip pat pripažįstamas darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimas, kurį Prancūzija taikė žvejams 2000 m. balandžio 15 d.–spalio 15 d. laikotarpiu.

2. Dėl ginčijamo sprendimo galiojimo, kiek juo valstybės pagalba pripažintas darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimas

60. Tam, kad valstybės priemonė patektų į SESV 107 straipsnio 1 dalies taikymo sritį, ją turi būti galima laikyti nauda, suteikta pagalbą gavusiai įmonei[69].

61. Valstybės pagalba laikoma priemonė, kuri, kad ir kokia būtų jos forma, gali tiesiogiai ar netiesiogiai suteikti įmonėms pranašumą[70] arba kuri turi būti laikoma ekonomine nauda, kurios įmonė gavėja nebūtų gavusi įprastomis rinkos sąlygomis[71]. Taigi pagal suformuotą jurisprudenciją pagalbos sąvoka apima valstybės institucijų suteiktą pranašumą, kuris, būdamas įvairių formų, sumažina paprastai įmonės biudžetui tenkančią naštą ir kuris, nebūdamas subsidija tiesiogine žodžio prasme, yra tokio paties pobūdžio ir turi tokį patį poveikį[72].

62. Taip pat pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją dalinis socialinio draudimo įmokų sumažinimas konkretaus pramonės sektoriaus įmonėms yra valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, jeigu šia priemone siekiama iš dalies atleisti šias įmones nuo finansinės naštos, tenkančios įprastai taikant bendrą socialinės apsaugos sistemą, nors toks atleidimas nepateisinamas nei šios sistemos pobūdžiu, nei jos struktūra[73].

69 Žr., be kita ko, 2003 m. liepos 24 d. Sprendimą *Altmark Trans ir Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, EU:C:2003:415, 83 punktas). Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją norint nacionalinę priemonę kvalifikuoti kaip „valstybės pagalbą", kaip ji suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį, reikia, kad būtų įgyvendintos visos toliau nurodytos sąlygos. Pirma, kad priemonė būtų pripažinta valstybės pagalba, ji turi būti valstybės arba iš valstybės išteklių suteikta pagalba. Antra, ši pagalba turi galėti paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą. Trečia, priemonė turi suteikti atrankinį pranašumą jos gavėjui. Ketvirta, ji turi iškraipyti konkurenciją arba galėti ją iškraipyti (žr., be kita ko, 2018 m. birželio 28 d. Sprendimą *Andres (Heitkamp BauHolding bankrotas) / Komisija* (C-203/16 P, EU:C:2018:505, 82 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija)).

70 Žr., be kita ko, 1964 m. liepos 15 d. Sprendimą *Costa* (6/64, EU:C:1964:66, p. 1161), 2003 m. liepos 24 d. Sprendimą *Altmark Trans ir Regierungspräsidium Magdeburg* (C-280/00, EU:C:2003:415, 84 punktas) ir 2017 m. birželio 27 d. Sprendimą *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania* (C-74/16, EU:C:2017:496, 65 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

71 Žr. 1996 m. liepos 11 d. Sprendimą *SFEI ir kt.* (C-39/94, EU:C:1996:285, 60 punktas) ir 1999 m. balandžio 29 d. Sprendimą *Ispanija / Komisija* (C-342/96, EU:C:1999:210, 41 punktas).

72 Žr., be kita ko, 1961 m. vasario 23 d. Sprendimą *De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg / Haute Autorité* (30/59, EU:C:1961:2, p. 39) ir 2017 m. birželio 27 d. Sprendimą *Congregación de Escuelas Pías Provincia Betania* (C-74/16, EU:C:2017:496, 66 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

73 Žr., be kita ko, 1974 m. liepos 2 d. Sprendimą *Italija / Komisija* (173/73, EU:C:1974:71, 33 punktas), 1996 m. rugsėjo 26 d. Sprendimą *Prancūzija / Komisija* (C-241/94, EU:C:1996:353, 20–24 punktai), 1999 m. spalio 5 d. Sprendimą *Prancūzija / Komisija* (C-251/97, EU:C:1999:480, 36 punktas), taip pat 2002 m. kovo 7 d. Sprendimą *Italija / Komisija* (C-310/99, EU:C:2002:143, 51 punktas).

63. Dėl sąvokos „paprastai įmonės biudžetui tenkanti našta“ Teisingumo Teismas konstatavo, jog neatmestina, kad pranašumas suteikiamas, kai valstybė finansuoja darbo užmokesčio priedą, kurio įmonė teisiškai neprivalėjo mokėti savo darbuotojams [74]. Šiuo klausimu 2002 m. gruodžio 12 d. Sprendime *Belgija / Komisija* [75] Teisingumo Teismas teigė, kad „su darbuotojų darbo užmokesčiu susijusios sąnaudos, savaime suprantama, apsunkina įmonių biudžetą, nepaisant to, ar šios sąnaudos atsiranda iš teisinių įsipareigojimų, ar iš kolektyvinių sutarčių“, ir kad tai, jog taikant valstybės priemonę iškart atmetama bet kokio įmonės patiriamų darbo užmokesčio sąnaudų didėjimo galimybė, „nekeičia to fakto, kad [nagrinėjama] priemoka iš esmės yra darbo užmokesčio sąnaudos, kurios paprastai tenka [įmonei]“.

64. Be to, iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad ekonominis pranašumas, galintis būti valstybės pagalba, gali būti suteiktas net *netiesiogiai*, kaip priemonė, kuria tiesioginė nauda suteikiama kitoms įmonėms ar subjektams, įskaitant fizinius ar juridinius asmenis, kurie nevykdo jokios ekonominės veiklos [76]. To, kad tiesioginiai pagalbos asmenims gavėjai yra darbuotojai, nepakanka įrodyti, kad pagalba nėra teikiama jų darbdaviui [77].

65. Remiantis būtent šiais principais reikia įvertinti, ar, laikantis nuostatos, kad dėl darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimo, kurį Prancūzijos Respublika taikė žvejams 2000 m. balandžio 15 d.–spalio 15 d. laikotarpiu, sumažėjo jų biudžetui paprastai tenkanti našta, Komisija ginčijamame sprendime, kaip jis išaiškintas šios išvados 18–23 punktuose, padarė teisės klaidą, kaip tvirtina *Compagnie* ir netiesiogiai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

66. Darbuotojų socialinio draudimo įmokos, kaip ir darbdavių įmokos, padeda nustatyti įmonės darbo sąnaudas (arba darbo užmokesčio sąnaudas), apimančias visas pastarosios išlaidas, patiriamas atlyginant už darbuotojo darbą. Pirmąsias moka darbuotojai ir jos apskaičiuojamos nuo darbuotojo bruto darbo užmokesčio, o antrąsias moka darbdavys. Darbdavys atsako už atitinkamų sumų, atitinkančių ir darbdavių, ir darbuotojų įmokas, pervedimą kompetentingoms socialinio draudimo įstaigoms. Nors dėl darbdavio socialinio draudimo įmokoms taikomų lengvatų įmonės, kurioms jos taikomos, gali gauti tiesioginės ekonominės naudos, nes dėl jų atitinkamai sumažėja našta, tenkanti šioms įmonėms pagal socialinę apsaugą reglamentuojančius teisės aktus [78], ar galima tą patį pasakyti apie darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimą?

67. Mano nuomone, į šį klausimą negalima atsakyti teigiamai vien remiantis teiginiu, kad dėl tokio įmokų sumažinimo sumažėja darbo sąnaudos ir atitinkamai įmonės finansams tenkanti našta. Nei Prancūzijos vyriausybė, nei Komisija neapsiriboja šiuo argumentu, siekdamos pagrįsti savo poziciją. Šios suinteresuotosios šalys teigia, kad tai, jog darbuotojų socialinio draudimo įmokas „už juos“ moka darbdavys, nepaneigia to, kad dėl šių įmokų sumažinimo įmonė, kuriai jis taikomas, gauna tiesioginės naudos, nes, pirma, būtent ji kompetentingoms įstaigoms turi pervesti atitinkamas minėtų įmokų sumas, antra, toks sumažinimas savaime neturi poveikio darbuotojų darbo užmokesčiui, nes jiems

74 Žr. 2002 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Belgija / Komisija* (C-5/01, EU:C:2002:754, 38–40 punktai) ir 2012 m. rugsėjo 11 d. Sprendimą *Corsica Ferries France / Komisija* (T-565/08, EU:T:2012:415, 137 punktas), kuriame Bendrasis Teismas tvirtino: „pagalbos sąvoka nebūtinai reiškia, jog yra prisiimama teisinė pareiga, bet [tai], kad sumažinama našta, kuri paprastai tenka įmonės biudžetui“.

75 C-5/01, EU:C:2002:754, 39 ir 40 punktai. 1961 m. vasario 23 d. Sprendime *De Gezamenlijke Steenkolenmijnen in Limburg / Haute Autorité* (30/59, EU:C:1961:2, p. 51) Teisingumo Teismas jau buvo nusprendęs, kad dėl valstybės lėšomis finansuojamos darbo užmokesčio priemokos, mokamos tam tikriems anglies pramonės sektoriaus darbuotojams, jų atlygis padidėjo ir dėl to dirbtinai sumažėjo atitinkamų įmonių gamybos sąnaudos, todėl minėta priemoka laikytina pagalba.

76 Žr. 2000 m. rugsėjo 19 d. Sprendimą *Vokietija / Komisija* (C-156/98, EU:C:2000:467, 26 ir 27 punktai), 2002 m. birželio 13 d. Sprendimą *Nyderlandai / Komisija* (C-382/99, EU:C:2002:363, 62–67 punktai), 2011 m. liepos 28 d. Sprendimą *Mediaset / Komisija* (C-403/10 P, nepaskelbtas Rink., EU:C:2011:533, 81 punktas) ir 2009 m. kovo 4 d. Sprendimą *Italija / Komisija* (T-424/05, nepaskelbtas Rink., EU:T:2009:49, 132–139 punktai). Taip pat žr. SESV 107 straipsnio 2 dalies a punktą.

77 2012 m. rugsėjo 11 d. Sprendimas *Corsica Ferries France / Komisija* (T-565/08, EU:T:2012:415, 137 punktas).

78 Šiuo klausimu žr., be kita ko, 1999 m. spalio 5 d. Sprendimą *Prancūzija / Komisija* (C-251/97, EU:C:1999:480, 38 punktas).

nesuteikiama galimybė gauti bruto darbo užmokestį prieš atitinkamų įmokų atskaitymą ar atskaičius darbuotojų įmokas, ir, trečia, darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimo perkėlimą visiškai ar iš dalies visuomet lemia įmonės valdymo organų sprendimas, ir įmonė negali pakeisti darbuotojų, kaip faktinių šios pagalbos priemonės gavėjų.

68. Šiuo klausimu pažymėtina, pirma, kad nors įmonės, kurioms buvo pritaikytas pagrindinėje byloje nagrinėjamas įmokų sumažinimas, privalėjo pervesti kompetentingoms įstaigoms iš jų darbuotojų darbo užmokesčio išskaičiuotas darbuotojų socialinio draudimo įmokas, vis dėlto ne jos pačios buvo jas turintys mokėti asmenys, o kaip tvirtina prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ir pagrindinės bylos šalys to neginčija, darbuotojai. Šiuo atžvilgiu šių įmonių padėtis skiriasi nuo įmonių, kurioms buvo pritaikyta akcizo mokesčių lengvata, nagrinėta bylose, kuriose priimtas 2016 m. gruodžio 21 d. Spendimas *Komisija / Aer Lingus ir Ryanair Designated Activity*[79] (toliau – Sprendimas *Ryanair*), padėties; juo remiasi Prancūzijos vyriausybė. Iš tiesų, nors tokie mokesčiai turi būti perkelti vartotojams, kuriems tenka ekonominė našta, jie sumokami iš įmonės, kuri yra *tiesioginė* to mokesčio mokėtoja, biudžeto[80].

69. Antra, vien *pareigos pervesti* kompetentingoms įstaigoms sumas, atitinkančias darbuotojų socialinio draudimo įmokas, buvimo nepakanka, kad būtų galima teigti, jog dėl tų įmokų sumažinimo atitinkama įmonė gauna tiesioginės naudos, kuri yra proporcinga tokiam sumažinimui, kaip matyti, nors kitame kontekste, iš 2014 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo *Graikija / Komisija*[81].

70. Trečia, tai, kad darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimas neturi tiesioginio poveikio įmonės darbuotojų darbo užmokesčiui ir kad jis perkeliamas darbo užmokesčiui tik dėl tų įmokų išskaičiavimo, kurį turi atlikti darbdavys, mechanizmo, taip pat, mano manymu, neturi lemiamos reikšmės, bent jau tiek, kiek toks sumažinimo perkėlimas laikytinas privalomu.

71. Tad teisinė pareiga išskaičiuoti darbuotojų socialinio draudimo įmokas, atsižvelgiant į ginčijamame sprendime aptariamomis priemonėmis suteiktą tų įmokų sumažinimą, kurią galėjo turėti žuvininkystės įmonės, šioje byloje labai ginčytina. Nors *Compagnie* tvirtina, kad, neperkėlus minėto įmokų sumažinimo darbo užmokesčiui, darbdaviui būtų taikomos baudžiamosios sankcijos[82], Prancūzijos vyriausybė, remdamasi Sprendimu *Ryanair*, tvirtina, kad sumažinimo perkėlimas priklauso nuo įmonės sprendimo. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat tvirtina, kad pagal jūreivių ir žvejų socialinės apsaugos sistemos teisės nuostatas šis perkėlimas yra teisinė pareiga.

72. Tai yra esminis klausimas. Iš tiesų, jeigu įmonės, kurioms buvo pritaikytas pagrindinėje byloje nagrinėjamas įmokų sumažinimas, neturėjo kito pasirinkimo, tik perkelti jį savo darbuotojų darbo užmokesčiui, mano nuomone, jos negali būti laikomos tiesioginėmis naudos dėl šio sumažinimo gavėjomis.

79 C-164/15 P ir C-165/15 P, EU:C:2016:990.

80 Žr. Sprendimo *Ryanair* 98 punktą. Taip pat žr. generalinio advokato P. Mengozzi išvadą sujungtose bylose *Komisija / Aer Lingus* ir *Ryanair Designated Activity* (C-164/15 P ir C-165/15 P, EU:C:2016:515, 74 punktas).

81 T-425/11, EU:T:2014:768, 49–58 punktai (ypač 57 punktas), apeliacine tvarka patvirtintas 2015 m. spalio 22 d. Nutartimi *Komisija / Graikija* (C-530/14 P, nepaskelbta Rink., EU:C:2015:727).

82 *Compagnie*, be kita ko, remiasi 2013 m. gruodžio 4 d. *Cour de cassation* (Kasacinis teismas, Prancūzija) Socialinių bylų skyriaus sprendimu Nr. 12-18.301 ir 12-18.302, kuriame, remdamasis savo 1990 m. suformuotu principu, pagal kurį „darbdavio atliekami atskaitymai iš jo darbuotojų darbo užmokesčio socialinio draudimo įmokoms negali viršyti faktiškai sumokėtų įmokų sumos“, minėtas teismas atmetė žuvininkystės įmonės kasacinį skundą, kuri iš jūreivių darbo užmokesčio buvo atskaičiusi tam tikras sumas darbuotojų mokesčiams, nors ENIM jų niekada nereikalavo (dėl to, kad žuvininkystės sektoriui patyrus sunkumų dėl pakilusios naftos kainos ministro įsakymu buvo sumažintos darbuotojų įmokos), ir nuspendė, kad darbdavys privalo grąžinti tas sumas jūreiviams.

73. Sprendimas *Ryanair*, kuriuo remiasi Prancūzijos vyriausybė, nesuteikia galimybės ginčyti šią išvadą, bet, priešingai, ją patvirtina. Pirmiausia pažymėtina, kad šis sprendimas nagrinėjant aptariamą klausimą svarbus tik iš dalies, nes byla, kurioje jis priimtas, buvo susijusi su įpareigojimo susigrąžinti pagalbą apimtimi, o ne su klausimu dėl pagalbos buvimo [83]. Taip pat primintina, kad toje byloje buvo siekiama išsiaiškinti, ar apskaičiuojant ir susigrąžinant pagalbą, suteiktą kaip akcizo mokesčio, tiesiogiai iš oro linijų bendrovių renkamo Airijoje už kiekvieną keleivį, išskrendantį iš Airijos oro uosto, sumažinimas tam tikroms oro linijų bendrovėms, reikėjo atsižvelgti į tai, kad mokestis, taigi ir dėl jo sumažinimo gaunama nauda, paprastai buvo perkeliamas keleiviams. Teisingumo Teismas į šį klausimą atsakė neigiamai ir neišsakė nuomonės dėl to, ar egzistavo teisinė pareiga perkelti aptariamą mokestį [84]. Siekdamas padaryti tokią išvadą jis rėmėsi tuo, kad oro linijų bendrovės, perkėlusios tą mokestį, turėjo galimybę gauti naudos iš sumažinto mokesčio, padidinusios skrydžių, kuriems taikytas sumažintas tarifas, bilietų kainą be mokesčių [85]. Taigi tai, ar pagalbą ekonomiškai perkelti, palikus bilietų kainas nepakeistas, ar ja pasinaudoti visa ar iš dalies, padidinus kainas, priklausė nuo oro linijų bendrovės sprendimo dėl to, kaip pasinaudoti jai suteiktu pranašumu [86].

74. Jeigu, kaip teigia *Compagnie* ir tvirtina prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, įmonės, kurioms buvo pritaikytas pagrindinėje byloje nagrinėjamas darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimas, teisiškai būtų privalėjusios, nors ir atgaline data [87], perkelti šį sumažinimą savo darbuotojų darbo užmokesčiui, šių įmonių padėtis labai skirtųsi nuo oro linijų bendrovių padėties byloje *Ryanair*.

75. Tiesa, kad, kaip tvirtina Prancūzijos vyriausybė, dėl minėto įmokų sumažinimo šioms įmonėms buvo suteikta galimybė iš naujo derėtis dėl savo darbuotojų neto darbo užmokesčio. Vis dėlto nemanau, jog galima būtų rimtai teigti, kad įmonės, net suvaržytos labai konkurencingos rinkos, diskreciją pakelti savo kainas galima lyginti su darbdavio diskrecija sumažinti savo darbuotojų bruto darbo užmokestį, siekiant pasinaudoti darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimu, juo labiau tokiomis aplinkybėmis, kaip pagrindinės bylos, kai įmokos buvo sumažintos tik šešiems mėnesiams.

76. Bet kuriuo atveju ginčijamame sprendime Komisija, darydama išvadą, kad egzistuoja pagalba, susijusi su darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimu, iš kurio žuvininkystės įmonės gauna tiesioginės naudos, neatsižvelgė nei į tokios diskrecijos realumą, nei į teisinę pareigą perkelti, nors atgaline data, šių įmokų sumažinimą tokių įmonių darbuotojų darbo užmokesčiui. Mano nuomone, neatsižvelgusi bent į šiuos du veiksnius Komisija negalėjo padaryti tokios išvados.

77. Nors iš tiesų nei Prancūzijos Respublika, nei jokia kita suinteresuotoji šalis, kaip tai suprantama pagal SESV 108 straipsnio 2 dalį, per formalią tyrimo procedūrą, po kurios buvo priimtas ginčijamas sprendimas, neginčijo pagrindinėje byloje nagrinėjamo įmokų sumažinimo pagalbos pobūdžio, tai nepaneigia to, kad Komisija privalo įrodyti valstybės pagalbos buvimą, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį. Konkrečiai kalbant, iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos dėl įrodymų

83 Teisingumo Teismas aiškiai apribojo savo vertinimą klausimu dėl susigrąžinimo, nes ieškovės neįrodė, kad Komisijos sprendimas dėl pripažinimo pagalba yra neteisėtas (žr., be kita ko, Sprendimo *Ryanair* 94, 98 ir 99 punktus).

84 Klausimas aptartas generalinio advokato P. Mengozzi išvadoje sujungtose bylose *Komisija / Aer Lingus* ir *Ryanair Designated Activity* (C-164/15 P ir C-165/15 P, EU:C:2016:515, 72 punktas).

85 Žr. Sprendimo *Rynair* 104 punktą.

86 Žr., be kita ko, Sprendimo *Rynair* 101 ir 102 punktus.

87 Pažymėtina, kad neatmestina galimybė, jog nagrinėjamas įmokų sumažinimas bent iš dalies buvo taikomas sumoms, įmonių jau atskaičiuotoms iš darbuotojų darbo užmokesčio pagal visą tarifą, kurios dar turėjo būti pervestos kompetentingoms įstaigoms (primenu, kad aplinkraščiai, kuriais buvo nustatytas įmokų sumažinimas, buvo priimti 2000 m. balandžio 15 d. ir liepos 13 d. ir apėmė laikotarpį nuo 2000 m. balandžio 15 d. iki spalio 15 d.). Šiuo atveju priemonė bent formaliai apimtų įmonių įsiskolinimą socialinės apsaugos įstaigoms, o ne pačias darbuotojų socialinio draudimo įmokas. Tad net jeigu darytume prielaidą, kad tokiu atveju darbdavio pareiga atgaline data perkelti sumažinimą savo darbuotojams nebūtų taikoma, nei Prancūzija, nei Komisija neteigė, kad aptariamos priemonės buvo tokio pobūdžio. Bet kuriuo atveju iš ginčijamo sprendimo tai neišplaukia.

rinkimo valstybės pagalbos srityje principų matyti, kad Komisija privalo rūpestingai ir nešališkai vykdyti dominančių priemonių tyrimo procedūrą, kad priimdama galutinį sprendimą, kuriuo patvirtinamas pagalbos egzistavimas ir tam tikrais atvejais jos nesuderinamumas ar neteisėtumas, turėtų kuo išsamesnių ir patikimesnių įrodymų [88].

78. Pabrėžtina, kad pirmesnės pastabos nepaneigia to, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamu darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimu įmonėms, kurioms buvo pritaikyta ši priemonė, buvo suteiktas *netiesioginis pranašumas*, pvz., kaip nurodė *Conseil d'État*, didesnis patrauklumas dėl didesnio darbo užmokesčio, kurį jų darbuotojai gaudavo tuos šešis mėnesius, ar tariama galimybė šiuo laikotarpiu samdyti darbuotojus už mažesnį bruto darbo užmokestį, ir apskritai mažesnės gamybos sąnaudos ir (arba) padidėjęs produktyvumas.

79. Vis dėlto, mano nuomone, iš ginčijamo sprendimo, be kita ko, iš jo 55 konstatuojamosios dalies, aiškiai matyti, ir tai savo rašytinėse ir žodžiu Teisingumo Teisme pateiktose pastabose patvirtino Komisija, kad nustatytas pranašumas buvo ne netiesioginė nauda, o tai, kad šios įmonės buvo atleistos nuo paprastai patiriamų išlaidų, nes turėjo mokėti mažesnes darbuotojų įmokas [89]. Priešingu atveju Komisija būtų turėjusi bent jau patikslinti tokios netiesioginės naudos pobūdį [90].

80. Remdamasis visu tuo, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui paskelbti ginčijamą sprendimą negaliojančiu tiek, kiek juo valstybės pagalba pripažintas ir darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimas, Prancūzijos Respublikos suteiktas žvejams 2000 m. balandžio 15 d.–spalio 15 d. laikotarpiu.

3. Dėl antrojo prejudicinio klausimo

81. Jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų, kaip siūlau, pripažinti ginčijamą sprendimą iš dalies negaliojančiu, nereikėtų atsakyti į antrąjį prejudicinį klausimą. Taigi trumpai aptarsiu šį klausimą tik papildomai, jeigu nebūtų pasinaudota mano siūlymu.

82. Kaip jau nurodžiau šios išvados 79 punkte, nauda, kurią Komisija nustatė ginčijamame sprendime, pasireiškia tuo, kad atitinkamos įmonės kompetentingoms įstaigoms turi pervesti mažesnes darbuotojų socialinio draudimo įmokas. Taigi būtų logiška teigti, kad derėtų susigrąžinti sumą, atitinkančią skirtumą tarp įprastų ir sumažintų įmokų.

83. Jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų nenagrinėti šios išvados 60–80 punktuose aptarto ginčijamo sprendimo galiojimo klausimo arba jeigu jį išnagrinėjęs *ex officio* nuspręstų, kad šis sprendimas galioja, manau, jis galėtų tik konstatuoti, kad įmonės, kurioms buvo pritaikytas pagrindinėje byloje nagrinėjamas įmokų sumažinimas, privalo grąžinti visą tą sumažinimą atitinkančią sumą.

88 Žr., be kita ko, 2014 m. balandžio 3 d. Sprendimą *Prancūzija / Komisija* (C-559/12 P, EU:C:2014:217, 63 punktas) ir 2018 m. rugsėjo 19 d. Sprendimą *Komisija / Prancūzija ir IFP Énergies nouvelles* (C-438/16 P, EU:C:2018:737, 110 punktas).

89 Dėl šios priežasties manau, kad Komisijos per posėdį minėti precedentai neturi reikšmės, nes visi jie yra susiję su situacijomis, kai atitinkamos įmonės buvo pripažintos gavusios netiesioginės naudos dėl jų darbuotojams skirtų priemonių. Dėl Komisijos rašytinėse pastabose cituojamo sprendimo pažymėtina, kad jis taip pat neturi reikšmės, nes tame spendime nustatytą pagalbą sudarė įmonės, neteisėtai netaikiusios PVM mokesčio tam tikriems savo sandoriams, mokėtino PVM skolos sumažinimas.

90 Kaip Komisija pažymėjo bylose, kuriose priimtas 2000 m. rugsėjo 19 d. Sprendimas *Vokietija / Komisija* (C-156/98, EU:C:2000:467) (taip pat žr. generalinio advokato A. Saggio išvadą šioje byloje (C-156/98, EU:C:2000:47, 22 punktas)), 2002 m. birželio 13 d. Sprendimas *Nyderlandai / Komisija* (C-382/99, EU:C:2002:363, 63 punktas), 2011 m. liepos 28 d. Sprendimas *Mediaset / Komisija* (C-403/10 P, nepaskelbtas Rink., EU:C:2011:533, be kita ko, 63 punktas) ir 2009 m. kovo 4 d. Sprendimas *Italija / Komisija* (T-424/05, nepaskelbtas Rink, EU:T:2009:49, 136 punktas). Taip pat žr. 2012 m. rugsėjo 11 d. Sprendimą *Corsica Ferries France / Komisija* (T-565/08, EU:T:2012:415, 137 punktas ir paskesni), kuriame Bendrasis Teismas kritikavo Komisiją už tai, kad ši nekvalifikavo kaip pagalbos viešosios valdžios paramos tam tikrų įmonių buvusiems darbuotojams ir nustatė, kad šioms įmonėms buvo suteiktas netiesioginis ekonominis pranašumas.

84. Tai, ar įmonės gavėjos buvo perkėlusios šį sumažinimą savo darbuotojams, ir kiek, šiomis aplinkybėmis, kai nagrinėjamas tik klausimas dėl susigrąžinimo, remiantis Sprendimu *Ryanair*, neturi reikšmės [91].

85. Taip pat neturi reikšmės 2014 m. vasario 13 d. Sprendimas *Mediaset* [92], kuriuo remiasi *Compagnie*. Tame sprendime Teisingumo Teismas tvirtino, kad, pirma, jeigu nagrinėdama pagalbos schemą Komisija neturi galimybės tiksliai nustatyti kiekvieno atskiro pagalbos gavėjo gautos sumos, konkrečios aplinkybės, susijusios su tam tikru pagalbos gavėju, gali būti įvertintos tik pagalbos susigrąžinimo etapu, ir, antra, būtent nacionalinis teismas, jei į jį kreipiamasi, turi priimti sprendimą dėl susigrąžintinos pagalbos sumos, atsižvelgdamas į visą reikšmingą jam žinomą informaciją, ir negalima atmesti galimybės, kad, atsižvelgiant į visa tai, to teismo atlikto apskaičiavimo dėl grąžintinos pagalbos sumos rezultatas bus lygus nuliui.

86. Pagrindinėje byloje, kurioje priimtas minėtas sprendimas, buvo nagrinėjamas klausimas dėl pagalbos, suteiktos kaip subsidijos tam tikram turtui įsigyti, dėl kurios *netiesioginės* naudos gavo ūkio subjektai, veikę su subsidijuotų prekių naudojimu susijusių paslaugų teikimo srityje, susigrąžinimo. Siekiant nustatyti grąžintiną sumą reikėjo atlikti sudėtingus skaičiavimus ir nustatyti šių subjektų dėl išaugusių subsidijuotų prekių pardavimų gautą netiesioginę naudą.

87. Vis dėlto, kaip minėjau, ginčijamame sprendime nurodyta tiesioginė įmonių, kurioms buvo pritaikytas pagrindinėje byloje nagrinėjamas įmokų sumažinimas, gauta nauda, kurią sudaro atleidimas nuo paprastai patiriamų įšlaidų. Kaip Teisingumo Teismas konstatavo 2014 m. vasario 13 d. Sprendime *Mediaset* [93], siekdamas užtikrinti Komisijos sprendimo, kuriame pagalbos schema pripažįstama neteisėta ir nesuderinama su vidaus rinka ir nurodoma susigrąžinti atitinkamą pagalbą, įvykdymą nacionalinis teismas yra saistomas šio sprendimo.

88. Galiausiai, kad ir kokį sprendimą priimtų Teisingumo Teismas, jokiu būdu nebūtų galima reikalauti, kad pagrindinėje byloje nagrinėjamą pagalbą grąžintų ginčijamame sprendime nurodytų įmonių darbuotojai.

89. Remdamasis tuo, kad išdėstyta, jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų nesutikti su mano siūlymu pripažinti ginčijamą sprendimą negaliojančiu, siūlau taip atsakyti į antrąjį prejudicinį klausimą: įmonės, kurioms buvo pritaikytas darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimas, ginčijamu sprendimu pripažintas nesuderinamu su bendrąją rinka, turi būti laikomos pasinaudojusiomis visu šiuo sumažinimu.

IV. Išvada

90. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, siūlau taip atsakyti į *Conseil d'État* (Prancūzija) pateiktus prejudicinius klausimus:

2004 m. liepos 14 d. Komisijos sprendimo 2005/239/EB dėl tam tikrų pagalbos priemonių, kurias Prancūzija įgyvendino akvakultūros produktų gamintojams ir žvejams, 3 straipsnį reikia aiškinti taip, kad su bendrąja rinka nesuderinama valstybės pagalba, kurią pagal šio sprendimo 4 straipsnį nurodyta susigrąžinti, taip pat pripažintas darbuotojų socialinio draudimo įmokų sumažinimas, kurį Prancūzijos Respublika taikė žvejams 2000 m. balandžio 15 d.–spalio 15 d. laikotarpiu.

Šis sprendimas negalioja tiek, kiek juo minėtas mokesčio sumažinimas kvalifikuojamas kaip valstybės pagalba, kaip tai suprantama pagal SESV 107 straipsnio 1 dalį.

91 Žr. Sprendimo *Ryanair* 99 punktą.

92 C-69/13, EU:C:2014:71, 22 ir 35–37 punktai.

93 C-69/13, EU:C:2014:71, 32 punktas ir rezoliucinės dalies 1 punktas.